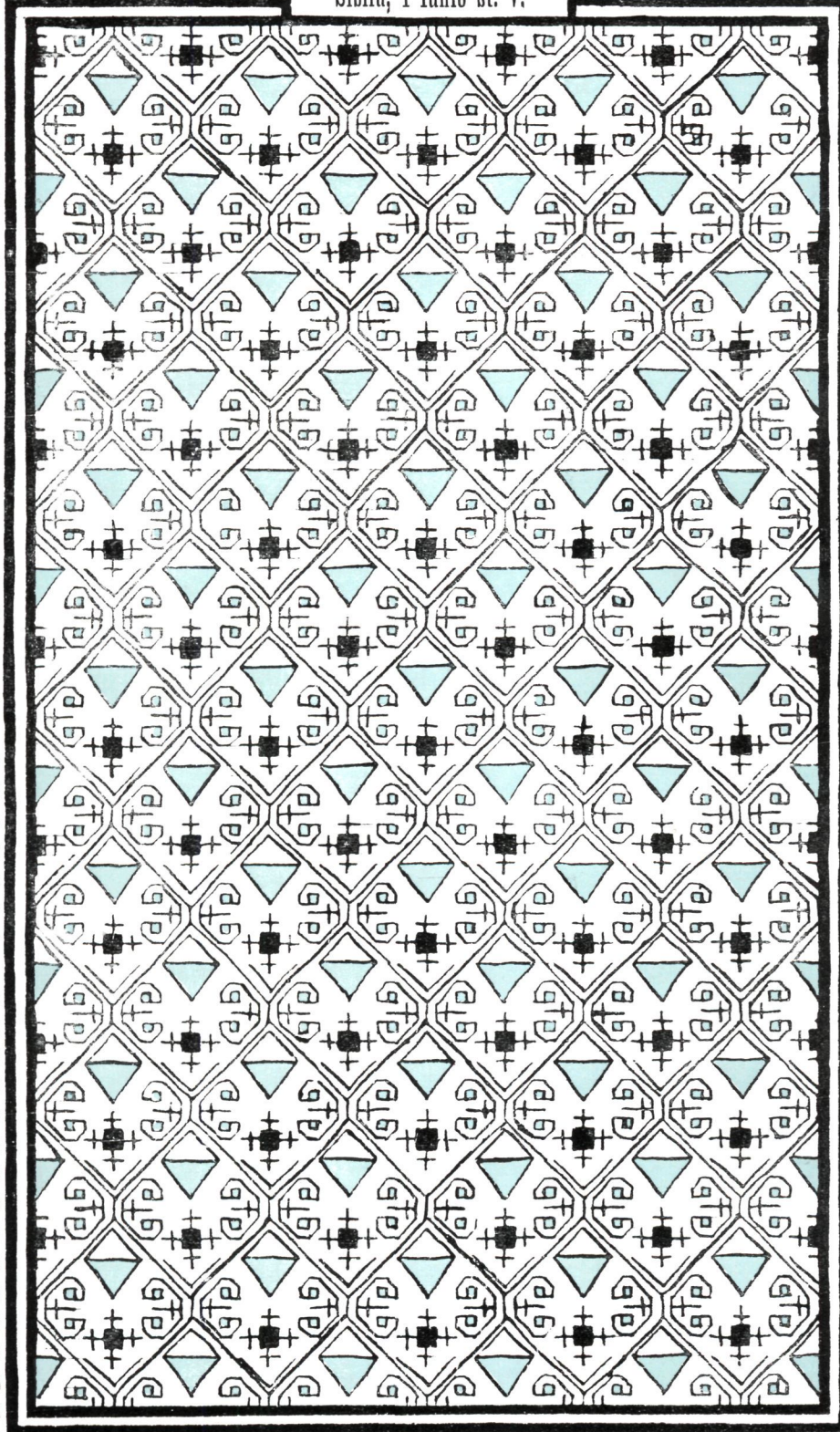

An. VI. Nr. 11.

LUCEAFĂRUL.

Sibiu, 1 Iunie st. v.

1907.

SUMARUL.

G. Marna	Monumente antice din Roma.	I. Borcea	Ifigenia în Taavrida de Goethe. (Actul III. Scena III.)
P. Dalfa	Tocmeala (poezie).	M. Cuțan	Frați de cruce.
Al. Ciara	Aduceri aminte.	Dări de seamă:	Omer: Iliada, Episcopul Atanasie al Râmnicului.
* * *	Din popor (poezie).	Cronică:	Domnii petrec, Fum, Un tar- neu de teatru, Hermania, Știri.
Z. Bârsan	Un vis (poezie).		
I. Constantinescu	Din lumea celor mici.		

Ilustrațiuni: Vederi din Capitolul din Roma, Satirul în odihnă după Praxitele, Venera capitolină, Lupoaița cu Romulus și Remus.

ABONAMENT:

Austro-Ungaria:

1 an 12 cor. Ed. de lux 20 cor.
6 luni 6 „ „ „ „ 10 „

Ediția pentru preoți, învățători și studenți: 1 an 7 cor.

România și în Străinătate:

1 an 16 cor. Ed. de lux 25 cor.
6 luni 8 „ „ „ „ 13 „

Ediția pentru preoți, învățători și studenți: 1 an 12 Cor.

Reclamațiile sunt a se face în curs de 15 zile după apariția fiecărui număr. Pentru orice schimbare de adresă se vor trimite 20 bani în mărci postale.

Abonamentele, plătite înainte, sunt a se trimite la adresa:

Adm. rev. „Luceafărul“, Sibiu (Nagyszeben).

A apărut în editura revistei „Luceafărul“

A. O. Maior

Biblioteca Copiilor

Vol. II

numeroase ilustrațiuni.

Cel mai potrivit dar pentru

→ copii. ←

Prețul: Cor. 1.60, Lei 2. -

Omer

ILIADA

12 cântări traduse în versuri

de

George Murnu

→ cu ilustrații admirabile. ←

Primul volum din
Biblioteca scriitorilor Străini.

Prețul: Cor. 4. -, Lei 5. -

plus porto postal 20 bani.

LUCEAFĂRUL

REVISTĂ PENTRU LITERATURĂ ȘI ARTĂ. APARE DE DOUĂORI PE LUNĂ

sab îngrijirea dlor: Octavian Goga și Octavian C. Tăslăuanu.

Cu colaborarea dlor: I. Agârbiceanu, I. Al. Bassarabescu, Z. Bârsan, G. Bogdan-Duică, Dr. I. Borcia, I. Ciocârlan, V. Cioflec, Al. Ciura, Maria Cunțan, Dr. I. Lupaș, Dr. G. Murnu, M. Sadoveanu, C. Sandu-Aldea, M. Simionescu-Râmniceanu, I. U. Soricu.

ORICE REPRODUCERE OPRITĂ.

Monumente antice din Roma.

I.

Capitolul în vechime.

Ci-că pe vremea regilor, când pe unul din dealurile de lângă Tibru s'a pus temelia spre a se zidi templul lui Jupiter, s'a găsit capul încă proaspăt al unui om cu numele Tolus. Augurii, întrebați de această întâmplare, ar fi răspuns, că acest cap înseamnă cumcă locul unde s'a găsit el va fi odată capitala lumii. De aici, dela capul lui Tolus, s'a tras numele de Capitol, care s'a dat dealului. Așa spune povestea, și trebuie s'o credem, căci prorocia ei s'a îndeplinit. Capitolul a fost odinioară Olimpul împărăției romane. Înainte de a-l cerceta în starea lui de astăzi, să-l vedem în splendida-i haină de sărbătoare. Să ne închipuim pe câteva minute, că avem norocirea să trăim în vremea lui Traian, când Capitolul căpătase cea mai de pe urmă deplină a lui înfățișare de mândrie; când razele lui, razele gloriei romane, cuprindeau o mai mare întindere pe rotogolul pământului. Să ne închipuim că împăratul intră în cetate triumfător și se îndreaptă spre culmile dealului. Pe Calea Sacră din Forul Roman, cunoscută acum de noi, ne alăturăm la strălucitul, nesfârșitul alaiu. În fruntea lui pășesc, gravi și demni, strălucind în togele albe, senatorii și magistrații. Vin după dânșii bogatele prăzi luate dela dușmani, modelele în miniatură ale cetăților cucerite, »harta« țărilor supuse. În urma lor se mișcă alene, sclipind la soare, un șir de tauri albi, ale căror coroane de panglici atârinate de coarnele aurite ne arată că sunt jertfele cerute de biruință. Vin apoi, cu capetele plecate, cu inima frântă de aniar și de rușine, legați

în lanțuri frunțașii robiți ai neamului doborât; se vede după lăsatul păr zburlit, după barba multora, după portul străin și mai ales după nădragi, că sunt »barbari«. În urma lor merge la pas o ceată de oameni cu tunica roșie; după fascele — mănunchiul de vergi cu securea dela mijloc — ce poartă dânșii înțelegem că sunt licitorii, aprozii triumfătorului. Privirile tuturor sunt ațintite asupra acestui din urmă. El, un nou Jupiter pe pământ, în stânga cu sceptrul de fildeș împodobit cu un cap de vultur, în dreapta cu o ramură de palmier, pe frunte cu coroană de laur, stă într'un car strălucitor, care-i tras de patru mândri telegari cu părul de zăpadă: mantia-i grea și lungă de purpură brodată cu aur ca și tunica de desubtul ei se lasă plină de falduri de pe umeri la vale dându-i un aer de nespusă vrednicie. Un rob frumos îi ține deasupra capului coroana de aur a celui mai de frunte zeu. În urma carului vin generalii, vin tribunii ostășești. Cohortele ce-i urmează, bete de veselie, cântă imnuri de preamărire, zic cântece de războiu. Și răsună pământul, fierbe văzduhul de atâta tropot, de atâtea urale și osanale de »Io triumphe!« ce însoțesc alaiul: e poporul, e furnicăria de oameni, care umple ulițele, mișue la porți, pe balcoane, la fereștri, pe terasele caselor. Corțejul cotește domol pe drumul ce șerpue pe suișul Capitolului și în sfârșit ajunge pe înălțimea lui. Vedem în fața noastră un tăpșan lung, acoperit cu clădiri impunătoare și încunjurat cu ziduri părăsite și pornite spre cădere; sunt zidurile lui Romulus și Servius Tullius, de care acum nu mai au nevoie stăpânitorii lumii, căci acum Galii

*

lui Brennus, cari amenințaseră de mult Roma cu peirea, luptă îmlânziți sub aquila romană. La mijlocul tăpșanului, în partea ceva mai turtită a dealului, ascunsă despre Forul Roman de cele două rânduri de arcade cu care se isprăvește uriașul *Tabularium*, vedem rămășițele umile ale începuturilor: un loc închis, împrejmuț cu zid, arată Azilul lui Romulus, sălașul în care el, în lipsă de ostași, a adăpostit pe toți nemernicii din aceste meleaguri, străbunii legionarilor, de care acum tremură întreg pământul. La dreapta noastră, la capătul mai înalt despre meazănoapte și răsărit, e cetățuia: printre altarele și sanctuarele mai mari și mai mici, care înfrumusează această parte, se vede covârșind templul *J u n o n i i M o n e t a*. Pe ziduri falfăe o flamură roșie: semn că feciorii romani, după cum li-i obiceiul pe fiecare an, s'au jurat sărbătorește și s'au pus sub steag. La stânga, spre partea Tibrului, pe Capitolul propriu zis, se înalță orbitor de marmură și aur mărețul templu alui Jupiter Optimus Maximus în mijlocul podișului întins, cu meșteșug făcut încă din vremea Tarquinilor.

Spre altarul ce fumegă în fața templului gătit de sărbătoare se îndrumă întreg alaiul. Acolo începe ceremonia jertfelor, mulțumita adusă de triumfător părintelui zeilor, care l-a ajutat spre a se învrednici de aceasta neîntrecută cinste și fericire, de această coroană de laur, pe care acum o închină zeului împreună cu cele mai alese și scumpe prinoase făcute din prăzi. S'aude un glas adânc, răsunător de preot: pontificele cu cupa libațiilor în mână, cu capul învăluit, rostește solemn versuri rituale: cuvintele bătrâne și întunecate măresc taina și fiorul înălțător al momentului. Măruntaele boilor junghiați sunt aprinse pe altar și ard în cinstea zeului. Ele au fost cercetate de auguri: semnele sunt bune, și triumfătorul fericit își poate mulțumi pe oaspeți cu un praznic desfătător, pe ostași cu împărțășire de daruri. De acum începe vuetul și tãmbălăul celor trei zile, în care cetatea de pe șapte coline sãrbează biruința asupra vrãjmașului și lãțirea hotarelor sale. Teatrele și circurile se deschid și dau priveliști, care seceră aplauzele miilor de oameni; din curțile frumos împodobite de pe Palatin se împrăștie valurile melodiilor ce încântă pe curteni, din tavernele mahalalelor și mai ales din mult îpoporata *S u b u r a* s'aude sgomot asurzitor de tobe și surle și de chiotele norodului

de rând sghihuit de puterea roadelor lui Bachus, culese din belșug de pe coastele aurite de soare ale muntelui Albanilor...

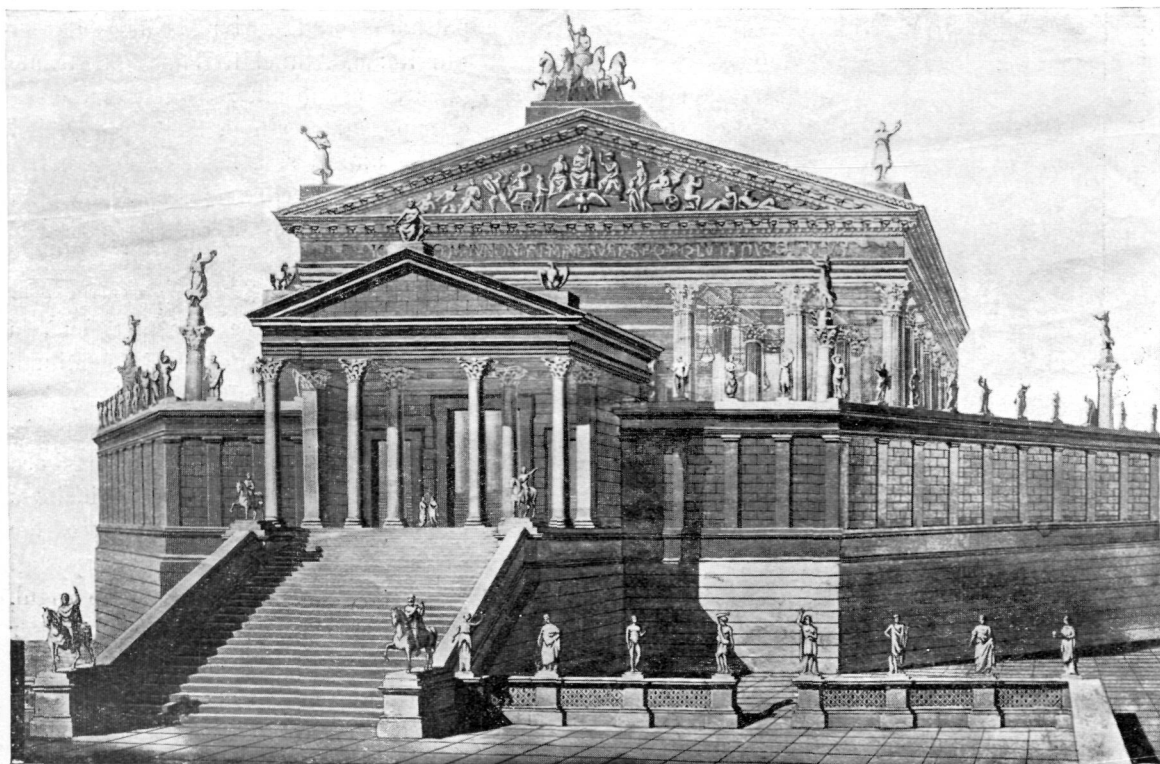
Astfel sunt zilele de mărire și de veselie ale Capitolului. Și au fost multe, nesfârșit de multe în cursul sutelor de ani, de când el își întinde țaria sceptrului peste lume! Martor de veacuri stă acest neasemănat templu, care de atâtea ori — ca pasărea Fenix — a răsărit mai strălucitor din cenușa focului și a trăznetelor. Lacomii ochii noștri se minunează de cea din urmă restaurare a lui, pe care evlavia și cinstirea vremii a făcut-o cu câteva zecimi de ani înainte, sub Domițian, cheltuind două mii de talanți (vr'o șaizeci și șapte de milioane lei). Privindu-l de jur-împrejur, ne uimește prin mărime și cuprins: el se întinde pe o suprafață de trei mii și trei sute de metri; porticul lui din față e de douăori atâta cât al Partenonului. Dar mai mult ne uimește materialul scump din care-i făcut: marmora din Pentele cu răsrângerii viorii dela șirurile de coloane înflorite la capătul de sus ce-l încing de treiori din față și din cele două laturi lungi; bronzul aurit cu care e îmbrăcat acoperișul și tavanul lui, aurul fără milă presărat în toate părțile. Comorile de frumseți și bogății din afară, din năuntru și de desuptul lui, podoabele arhitectonice, înfloriturile în piatră și în colorii sunt atât de multe și felurite, că ne ametește numărul și strălucirea lor.

În triumghiul fațadei întoarse spre meazăzi, deasupra frizei cu capete de boi și cu ghirlande, vedem reliefuri minunate: la mijloc stă Jupiter cu sceptrul în mână, alături regina zeitelor *J u n o n a* și războinica *M i n e r v ă*; Soarele și Luna mână câte un car cu telegarii îndreptați spre grupul dela mijloc; în dosul lor două cete de Ciclopi bat cu ciocanul pe ilău; Tibrul întrupat și zeița pământului stau culcați la cele două unghiuri. Pe vârful din față a clădirii se vede un car cu patru cai de bronz, la cele două capete câte un car cu doi telegari, statuile lui Marte și a *M i n e r v i i*, și la colțuri câte un vultur.

Trei porți mari de bronz duc în locașurile sfinte. Două altare, unul pentru zeița tinereții *J u v e n t a s* în pronaos, altul înăuntru pentru zeul hotarelor *T e r m i n u s*, au înțeles adânc: aceste două zeități au fost singurele cari, la întrebarea făcută de auguri, n'au vrut să-și lase locul acesta, când Tarquiniu pentru întâia dată

a hotărît a clădi aici templul lui Jupiter. Aurgurii au priceput din aceasta, »că hotarele statului vor fi nestrămutate și că nimic nu va putea slăbi vânjoasa tinereță a Romei«. Aruncăm o privire pe porți: în fundul celor trei săli sfinte ale templului răsar chipurile mari, maestoase ale celor trei zeități de frunte: Jupiter, Junona, Minerva, cele mai strâns legate de sufletul Romanilor. La poalele lui Jupiter, care stă în sala mai mare dela mijloc, se văd grămezi de pri-

Mauritanilor, se cutremură la glasul poruncii sale, se închină cu smerenie sceptrului său cel înfricoșat, căci măritul său vultur plutește în văzduh amenințând cu ghiarele-i ascuțite, și fulgerile îi doboară și spulberă pe ceice ridică fruntea semeț. Feciorii săi, Erculii romani, cari prin trudă eroică strunese și răpun puterile vrăjmașe și măresc hotarul împărăției sale, au deschisă calea gloriei spre el, mult râvnita lor țintă: Olimpul său îi primește jubilând și le împarte

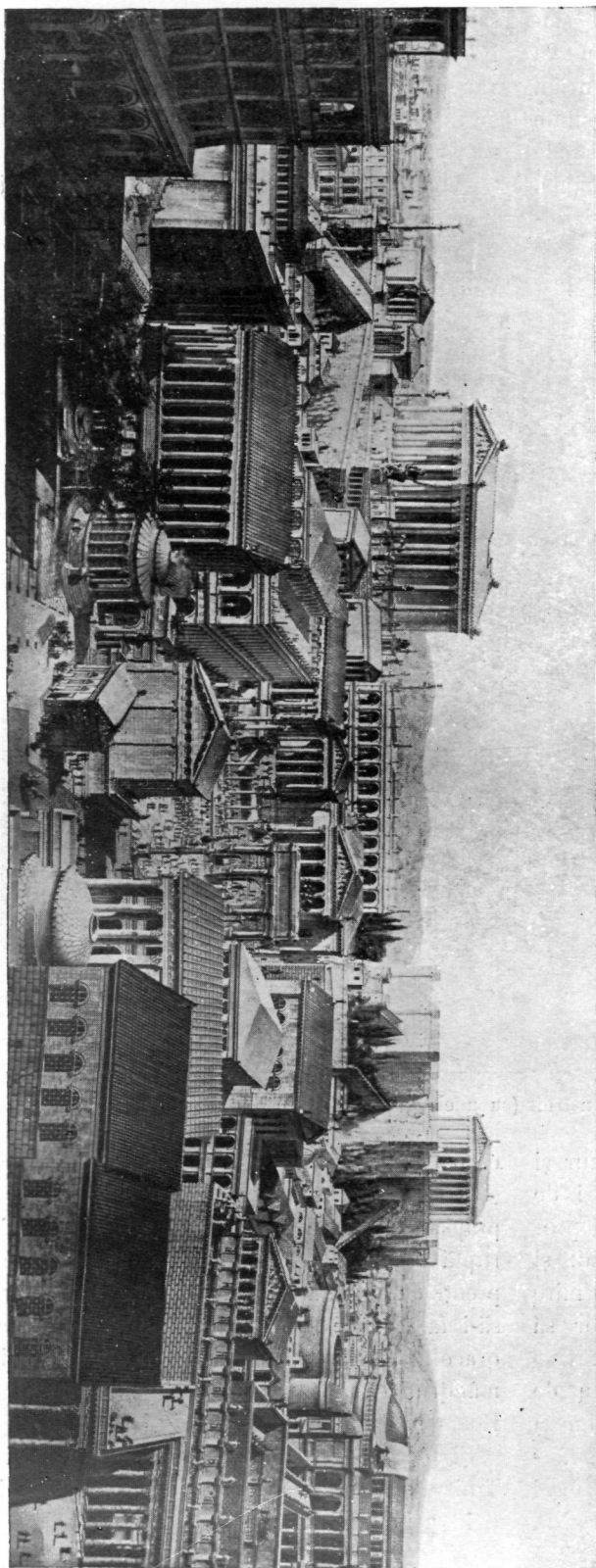
Capitolul: Templul lui Jupiter reconstruit (cu unele greșite deosebiri de textul nostru).

noase de mulțumire, sute de coroane de aur și de laur; în preajmă o pădure de chipuri de marmoră și de bronz și de alte metale neprețuite, daruri aduse de biruitori, de generali și de toți dregătorii înalți, cari își iau în primire slujba, sau de popoarele străine, cari vor să câștige mila zeului ce tronează pe Capitol.

Și-i mare, puternic, neîmpăcat acest zeu de pe Capitol! Stăpânire mai întinsă n'are nimeni peste țări și mări. Patru unghiuri ale pământului, din ostrovul aspru al războinicilor Britani până în țara sălbaticilor Parți și până la Nil, de pe malurile înverzite ale Rinului teuton până în pustiurile băntuite de arșiță ale Numizilor și

coroana nemuririi. Titanii răzvrățiți, trădătorii și nelegiuții sunt, ca și Manlius Capitolinul, prăpăstuiți de pe stânca Tarpeii ce se înalță ruptă la poalele palatului său. Șiruri, șiruri de preoți cu mantia până la pământ vin în tot anul să-i facă jertfe și rugăciuni pentru a se împlini oracolul ce răsună din vremea lui Tarquiniu cel mândru, că »deapururi va domni peste lume Roma și Jupiter de pe Capitol«.

Și totuș — abia curg două sute de ani dela Traian, și Capitolul păgân se sgudue, stăpânirea-i e în primejdie. Înzadar fulgeră și tună atotputernicul Jupiter; înzadar el sdrumecă mii și mii de vieți nevinovate ce proslăvesc pe noul zeu,

Templul lui Jupiter.

Tabularium
Forum Roman.

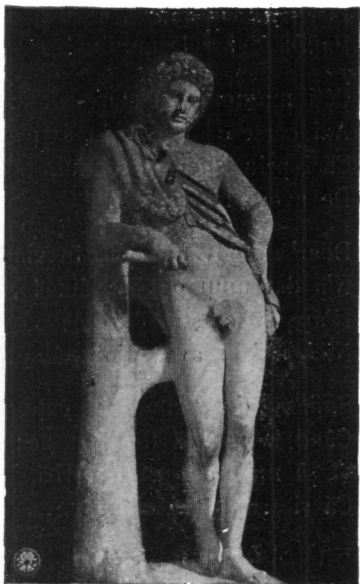
Cetățuia și templul Junonei Moneta.

pe Dumnezeu dragostii răsărit din Iudeia. Acesta rămâne teafăr și nevătămat ca și prorocul Daniil în mijlocul leilor; arma și focul nu-l pot atinge, căci el este Duh, și Duhul e mai presus de toate țăriile pământești: a lui este biruința din urmă.

Înainte de a-și părăsi locașul străvechiu, Jupiter încearcă asupra dușmanului cea din urmă lovitură de moarte: El înarmează brațul lui Dioclețian împotriva creștinilor și mai vârtos a celor din Roma. Atunci îi sclicește pe frunte bucuria asfințitului; în mijlocul clericilor păgâni ce vin cu alaiu spre Capitol pășesc umiliți și galbeni de durere trei creștini: Marcelin, episcopul orașului Roma, și diaconii săi Straton și Casian. Un minut de vinovată șovăire în fața morții i-a făcut să se lepede de credința lor; lepădarea aceasta trebuia să se facă acum sărbătorește în fața lumii întregi. Ajuns pe Capitol, episcopul se rupe din mulțime și aduce zeului păgân prinosul de tămâie cerut de proslăvitorii lui. Totodată în curtea mare de înaintea templului se ridică un rug: sunt cărțile sfinte ale creștinilor. Cei trei apostoli pun evangeliile cu mâinile lor pe rugul, cu care și-au răscumpărat viața. Jupiter va fi răs atunci în hohot; dar râsul lui a fost scurt, triumful lui a fost o nălucire. Marcelin, îmbărbătat și pocăit de fapta-i rușinoasă, cade iar la picioarele lui Isus și-și plătește vina cu pedeapsa mucenicului. Zece ani după aceea împăratul Constantin, zdrobind cea din urmă împotrivire a păgânismului la porțile Romei, se urcă triumfător pe Capitol și implântă semnul biruinței sale, simbolul credinței noi. Zeul învins se întoarce în noaptea din care s'a ivit și lasă pradă pustiului și barbariei locașul strălucirilor sale. Furtună și întunec învăluie veacuri întregi Capitolul; toate bogățiile și frumsețile lui s'au risipit, și peste rămășițele jalnice ale mării lui au crescut tufșuri și mărcini. Păstorul își pășteă caprele pe costișele capitoline, și din fluierul lui doiniă cântecul uitării.

Când mai apoi drumeții evlavioși ai veacului nou întrebau de trecutul îndepărtat al Capitolului, Cartea minunățiilor («*Mirabilia urbis Romae*») le răspunde în poveste zicându-le: »Se chiamă

eră un palat împodobit mai mult cu aur și cu pietri scumpe, care prețuia cât a treia parte din lume. În el erau tot atâtea statui ca și ținuturi pe pământ și fiecare avea câte un clo-

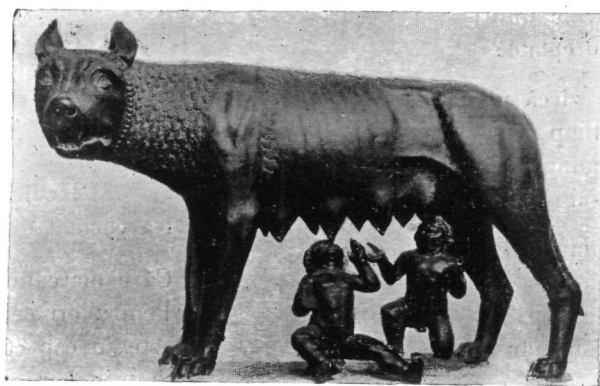
Capitolul: »Satirul în odihnă« după Praxitele.

Capitolul: Venerea capitolină.

Capitol, căci el a fost capul lumii întregi, căci consulii și senatorii locuiau acolo spre a cârmui cetatea și lumea. Partea din afară a muntelui eră acoperită cu ziduri înalte și tari, cari pretutindeni erau îmbrăcate cu sticlă și aur și de minune încadrate cu lemn. Iar înlăuntrul cetățuii

poțel atârnat de grumaz. Cu meșteșug vrăjit ele erau așa făcute, încât dacă se răsculă vre-un ținut al împărăției romane, începea chipul lui să se miște. Atunci sună clopoțelul dela grumaz, și prorocii Capitolului, cari veghiau acolo, vestiau Senatul de primejdia împărăției«.

Capitolul: Lupoia cu Romulus și Remus.

Tocmeala.*)

Când se pomeni Păcală
Pe pământ iar... s'a 'nchinat;
Apoi s'adânci 'n desimea
Unui codru neumblat.

Și sub cetini verzi, la umbră,
Fără grije de nimica:
Stă, zicea cu drag din fluer,
Cât de mare-i ziulica.

Brazii, auzindu-i cântul,
Ramurile-și clătinau;
Pasările, fermecate,
Pâlcuri prin văzduh săltau...

Dar s'a săturat la urmă
Prin păduri de hoinărit
Și 'ntr'o zi, din munți pornește
Cătră șesul înflorit.

Tot coboară, pe-o potecă,
Merge... până dă d'un sat.
Iar acolo, ce 'ntâlnește?
Oameni mulți, în drum, la sfat.

Tulburați grozav în suflet
După față se vedeau;
Și, cu vorbe aspre, tocmai
Despre popa lor vorbiau.

— »I-am muncit!.. și 'n loc de plată:
»Bice-mi dete, peste spate!..«
(Se plângea amarnic unul)
»Ați văzut așa dreptate?«

— »Nu-i plății« zicea un altul,
»Niște bani, la timp... și-acum:
»La mezat îmi pune casa!
»Voiu fi scos, cu-ai mei, în drum!«

D'al de-acestea, multe încă,
Oamenii spuneau de-a rândul, —
Văicărându-se de popa
Și cu toții blăstămându-l...

Auzind așa Păcală,
Se apropie și el:

— »Bună vremea!.. Cum?.. se poate?..
»Popă?.. și așa mișel?..«

— »Hei!« un moș oftă cu jale.
»Popă ca al nostru... nu-i,
»Poate 'n toată țara, altul...
»Bată-l Maica Domnului!...

»Câți moșneni, cu stare-odată,
»Azi cerșesc din sat în sat;
»Căci prin uneltiri, hainul,
»De avere i-a secăt!

»Doar' să ia!.. de dat: în viață-i,
»N'a dat unui om, o pâine!..
»N'are de creștin durere:
»Nici cât' ar avea d'un câine!

»Sufletul din trup ți-l scoate,
»Când la muncă te tocmeste;
»Și să nu crăcnești o vorbă,
»Că și trupu ți-l ciuntește...

»Uite, dela el din slujbă,
»Chiar și-aseară au eșit
»Doi flăcăi... eiunțiți, săracii,
»Nu se poate mai cumplit.

»Pentru o nimica toată,
»Intr'atât s'a 'nverșunat:
»Că la amândoi, cu briciu,
»Nasul!.. nasul le-a tăiat!..

»Frați erau, în satul nostru
»De curând veniți acù!..
Lui Păcal' un fier d'odată
Inima i-o străbătù.

— »Frați?.. Și unde-s?.. — În căsuța
»Babei Stana... vezi?... coala!..
»Ca să-i lecuiască, baba
»I-a chemat din drum la ea.

»Că e mare doftoriță!
»Pentru ori ce fel de rană
»Are 'n cap câte-un descântec,
»Și prin lăzi vr'o buruiană.«

— »N'or fi doar' ai mei!« Păcală
Se gândi îngrijorat...
Și 'nspre casa arătată
Pasul iute și-a 'ndreptat.

*

*) Din »Isprăvile lui Păcală«, ediția II, prelucrată din nou, ce va eși în curând de sub tipar.

Când intră 'n căsuța joasă,
Tresări.. Acei flăcăi,
Ciumpăriți de briciul popii,
Crud, erau chiar frații săi.

— »Doamne!.. Voi?.. în starea asta?...

»Cum ajunserăți aci?..«

— »Vai de noi!« oftară frații,

Și începur' a-i povesti:

De tâlhari, — știi tu, atuncea,
Noaptea 'n codru? — urmăriți:
Furăm prinși, bătuți amarnic,
Pân' la piele jefuiți.

Am scăpat... abia cu zile.

Și venirăm, pe un drum,

Pân' ajunserăm în satul

Unde ne aflăm acum.

— »Ce ne facem, dragă frate,

»Făr' un ban, și nemâncați,

»Prin străini?... Să cerem milă?

»Haide, să intrăm argați.«

Când ziceam așa, în cale

Iat' un popă ne eși:

Popa chiar din satu-acesta...

El, în slujbă ne primî.

Insă... știi cu ce tocmeală? —

Bată-l Precista să-l bată! —

De ne-om supără pe dânsul:

Să ne taie nasu 'ndată. —

Ai mai auzit ca asta? —

Iară de s'o mâniă

El pe noi vr'odat'... atuncea:

Noi să-i facem tot așa...

Și-am eșit la câmp cu plugul.

— »Iacă!« popa ne grăi.

»Să-mi brăzdați azi locu-acesta.

»La ameazi, voi fi aci...«

»De mâncare voi aduce...«

— »Bine!... las' pe noi!« grăim.

Și pe lucru ne așternem,

Și arăm vartos, ... muncim!....

Dar ameaza... vine, trece...

Iar cu prânzu, el, să vie:

Ți-ai găsit!... nici pomeneală!...

A sosit... pe la chindie!

— »Cum?... așa târziu, stăpâne?...

— »Cam târziu... V'ăți supărat?...

— »Nu!... dar... ne veniă sfârșeală,

»De flămânzi«. — »De! s'a întâmplat!...«

»N'a fost gata de mâncarea...«

Iar în cealaltă zi,

Popa și mai pe 'nserate

Cu-ale prânzului venî.

— »Vai!... da ce-ai de gând, părinte?

»Să ne ții tot nemâncați?...

»N'a fost gata nici azi prânzul

»Mai la vreme?...« — »Nu, argați.«

»Sunteți supărați pe mine?...«

— »Ei!... ba bine că n'om fi!...«

— »Da?...« Și p'amândoi, cu briciul,

»Uite cum ne schilodi!...«

— »Hai, plecați unde stăpânul

»Mai la timp cu prânzul vine!

»Nu fac eu de voi« ne zise,

»Și nici voi, cum văz, de mine.«

Iată-ne povestea, frate. —

Cât ne bucură 'ntâlnirea!...

Dar tu... ce faci?... Lui Păcală,

Flacăra-i eră privirea.

— »Va să zic' așa cu popa?...

»A!... lăsați, lăsați pe mine,

»Că mi-l joc eu d'azi încolo! —

»S'auzim băieți, de bine!«

Și zicând, pornî spre ușe.

— »Ce fel?... pleci... abia sosit?...

»Unde mergi?«-l întrebă frații.

— »Plec!« răspunse el grăbit...

»Să mă bag și eu la popa.«

Ei stătură 'n loc mirați:

— »Cum, măi frate?... nu ești zdravăn?...

»Vrei și tu ca noi să pați?«

Dar el nici că-i mai ascultă.

Ese 'n drum și hai, nainte.

Iată mi-l în curtea popii.

— »Bine te-am găsit, prea sfinte.«

Popă, — nalt, c'o barbă roșe,

La privire 'ntunecat —

De pe scaun, din cerdacu-i,

In picioare s'a sculat.

— »Bun sosit, măi băietane.
 »Ce te-duce pe la noi?«
 — »De vr'o slugă, n'ai nevoie?
 »Sau de vr'un cioban la oi?...
 »M'aș băgă, de-acum, cu anul.«
 — »Ei, ba cum nu?... Și cioban,
 »Și argat îmi trebuiește...
 »Spune, cât îmi ceri pe an?...«
 — »O, cât pentru asta, lasă, —
 »Lesne-ajungem la 'mpăcare.
 »Țiu mai mult la casă bună
 »Decât la sâmbrie mare.
 »Nu-ți cer nici un ban, părinte;
 »Las' — la buna-ți chibzuială,
 »Ce-i vroî să-mi dai«. — »Prea bine.
 »Te primesc!... Dar... c'o tocmeală:
 »Tu pe mine vre-odată
 »Dacă te vei mâniă,
 »Să-ți jupoiu cu cosorelul
 »De pe spate o curea.
 »Dimpotrivă, eu pe tine
 »De m'oiu supără, să ai
 »Drept și tu de pe spinare
 »O curea atunci să-mi tai.«
 — »Aș!... te văd om bun, prea sfinte;
 »Nu-s nici eu... cum ți se pare;
 »S'ar putea s'ajungă treaba
 »Între noi la supărare?...«

— »Nu,... dar... asta mi-e 'nvoiala
 »Cu argații... Vrei?... te-opresc.
 »Nu voești?... e largă lumea!«
 — »Vreau!... de ce să nu voiesc?...«
 — »Iară anul, băietane,
 »Ți se va 'mplini, știi când?
 »Prin frunzișul verde cucul
 »Când s'o auzi cântând.«
 — »Bun!... s'a isprăvit tocmeala?...«
 — »Încă nu... mai stai, rumâne,
 »S'o și scriem. Vorba, sboară.
 »Numai ce e scris rămâne«.
 Și luând condei, cerneală,
 Se așează popa, scrie...
 — »Iac' așa!... s'avem la mână
 »Amândoi câte-o hârtie«.
 »A!« — scriind, gândiă 'ntru sine,
 »Bine-mi merse astăzi treaba.
 »E puțin folos adică.
 »S'ai argat... doar pe degeaba?...«
 »Și-l legaiu, sârmanul, zdravăn,
 »Cu înserisul... ce-mi mai pasă?...«
 — »Hai, băietate, na!« Păcală,
 În șerpar hârtia 'ndesă.
 Iar în gându-i, vesel și el:
 — »Stai, părinte prea cinstit!
 »Nu-ți găsiseseși pân' azi omul,
 »Dar acum... ți l-ai găsit!«

P. Dulfu.

Aduceri aminte.

IV.

Toamna, când zarea se posomoriă și vântul spulberă prin livadă frunze uscate, băieții ne adunam cu toții în preajma focului, și ascultam poveștile posnașe ale baciului Gherasim.

Mare meșter eră el, săracu!

La adunatul cucuruzului, stam sgrebulit pe oiștea carului, cu biciul în mână, să țin paza boilor, mândru de încrederea pusă în mine. Îmi eră frig, și de câteori vântul trecea mai întetît prin frunzele răsucite ale păpușoiului, îmi veniă totdeauna în minte povața mamei: »bagă de seamă, să nu răcești.« Îmi eră însă

rușine să zic ceva. Visasem vara întregă să vin acasă în carul încărcat, deasupra tuleielor proaspete și a bostanilor. Cum eră să-mi prăpădesc acest vis frumos, de teama unui vântuleț mai rece?

Boii pășteau alături, țisnind pe nări suluri albe de aburi, privindu-mă, din vreme în vreme, cu ochii lor mari, de o adâncă îndurerare...

Alături Valea Cerniții curgea, cu un clipocit molcom de unde, rece și limpede, de-i puteai număra toate petricelele.

Prin valul cernit al înserării, abia mai vedeam pe tata, stând de marginea porumbiștii și dând

zor lucrătorilor. Vedeam înlădierea lucrătoarelor, risipite prin foile cari foşneau uscat, auziam, tot mai puţin desluşit, frânturi de cântece, glume şi chiote, cari periau în grabă, pierzându-se în pacea măreaţă a înserării.

Aţipiam ghemuit pe oişte.

Din când în când mă pomeniam, când boii suflau prea aproape de mine, sau când venia vr'o lucrătoare să descarce sacul peste vrafal de lângă căruţă.

— Hai, domnişorul, să te duc acasă, în braţe.

— Nu vreau, mă duc cu carul.

— Du-te, domnişorul, strigă un flăcău din porumbişte, dacă te duce în braţe...

— Du-te, zău, — zicea baciul Gherasim — că-i mai bine ca în car.

— Dar D-ta de unde ştii, de-ţi umblă gura, — zise fata, cu ciudă — că eşti bătrân acum.

— Bătrân, bătrân, dar tot îmi mai aduc eu aminte... Heeei, draga mea, dacă tocmai vrei să-ţi spun drept...

Şi în vreme-ce el începea să croiască vre-o păcăleală pentru fete, flăcăii râdeau cu capul pe spate, nevestele cu capul în piept, iar fetele se strecorau care în cătrău, înjurându-l cu multă ciudă.

Târziu, când stelele tremurau în văzduhul de vrajă, carele porniau a lene, cu un scârţit de povară multă.

Luna într'argintă câmpul şi valea, prin frunzişul căreia întrezăream scăpărări de lumină.

Îmi săria somnul, nu-mi mai eră frig nici la mâni, nici la picioarele înrouate, şi priviam de sus, cu o bucurie amestecată cu teamă, la lumea de jos, la trecătorii, cari mi se păreau aşa de mici şi de piperniciţi.

Când carele intrau în curte, mama mă luă în braţe, mă certă de ce am rămas atâta vreme, prinzindu-mi mânilor reci ca de ghiaţă. Intram în culină şi căldura mă cutropia cu totul. Simţiam cum iese răceala din mine, cum trupul meu devenia din ce în ce mai uşor, cum flacăra luminii se întinde şi se comprimă, împodobită într'un pânjiniş roşietic.

Când mă pomeniam dimineaţa, lucrul cel dintâi eră să văd, dacă lucrătorii se apucaseră de desfăcutul porumbului, încă de cu seară.

Şi cum, cel desfăcut eră deja cărat în pod, mă mulcomiam, gândindu-mă, că lucrul acesta nu s'a săvârşit în lipsa mea.

Spre înserat, când se apucau de lucru, eram şi eu acolo, cu câţiva prieteni de seama mea. Coccoţaţi de-asupra grămezii de tulei, desfăceam şi noi foile cu mare zor, asvârlind tuleii într'un colţ. O lampă mică atârna de grindă, răspândind o lumină somnoroasă.

Şi glumele se porniau şiroi; fetele adunate într'un loc cântau de dragoste, bărbaţii pufăiau din pipele lor cărămizii, slobozind fumul pe nări, în aţe subţiri şi alburii. Din când în când, câte un tuleu îşi greşia calea înadins, lovindu-l pe baciul Gherasim. Mai ales nasul şi pipa îi erau mai primejduite.

La început se făcea că nu bagă în seamă. Pe urmă mormăia cu luleaua între dinţi:

— Haide — hai, fetelor, că mă ridic eu la voi...

Când gluma se prea îngroşa, ori când vre-un tuleu mai bine îndreptat îi svârliă pipa cât colo de săriau scântei în toate părţile, el se ridică mănios, pornind înspre fete.

Eră o gălăgie şi un chiot, să-ţi plesnească urechile. Fetele tipau fricoase, revărsându-se care încătrău peste grămada tuleilor, ca un stol de paseri speriate.

Dintr'o aruncătură puneă mâna pe cosiţele vr'unea.

— Baciule, zău n'am fost eu, să mă iee dracu!

— Ce, n'ai fost tu? Apoi de ce fugi, că omul de omenie stă pe loc, când n'a făcut nimic?

Şi o cuprindeă peste mijloc, sărutând-o cu puterea.

Fata se sbătea în braţele lui, cu înlădieri de şerpe, scăpându-i cât ai clipi din ochi.

— Să-ţi fie ruşine, om bătrân...

— Să vă fie şi vouă, dacă nu vă mai astâmpăraţi...

— Zeu, baciule, eşti bătrân — îi zicea un flăcău — şi-ţi stă gândul la fete.

— Ce bătrân, mă, ca la un adică nu mă dau eu pe voi. Dacă sunteţi nişte mămăligi nefierte — tăceţi din gură!

Nici nu eră bătrân baciul Gherasim, dar cum îl ştiau holtei cam tomnatic, nu-l mai slăbiau din vorba asta, că nici el nu prea cruşa pe nimeni, când apucă odată pe gura lui!

— Ian mai ziceţi, măi, din glăjuţa aia... care aţi şterpelit-o?

Şi glaja cu rachiu trecea din gură în gură şi toţi închinau în cinstea tati, ori a copiilor, cari erau acolo.

-- Să trăiești, domnișorule, să te vedem mare și voinic...

-- Să te vedem popă la noi, pe când o fi domnu bătrân...

Și glaja treceă din mână în mână și glumele se porniau mai cu nădejde.

Intr'un târziu când chiotele se mai potoliau și ochii clipeau din ce în ce mai des, Gherasim începeă vorba:

— Să vă spun, oameni buni, ce groază m'o mâncat mai în iarnă...

— Lasă, nu mai spune, strigau femeile într'o gură, cunoscându-i năravul, de a iscodi lucruri grozave, ca să le bage în boală și să tremure, când s'or duce acasă, pe întunerec.

— Spune numai, îl rugau bărbații.

— Ce să mai spună... nu vedeți că minte...

— Ba să fie a dracului cine nu mințește — răspundeă el, trăgând cu ochiul — că asta ce vă spun s'a chiar întâmplat... Că doar n'am fost singur. Și, cum zic, l-am văzut pe Batăl-crucea așa cum îl văd aci pe Ionuț de lângă mine, cu pipa în gură, și par'că și cam sămănă puțin...

— Ba cu tine sămănă, Gherasime.

— Ba cu tine, mă, că aveă așa un nas lung și roșu, de par'că scoteă schintei din el.

Și povestea curgeă înainte, din ce în ce mai îngrozitoare; vedeam cănele, cu ochi de flacări, care se schimbă în om după ce se da peste cap de trei ori, vedeam pe baba din capul satului călare pe o mătură, sburând peste coperișuri, vedeam pe Batăl-crucea cu limbă de pară și cu picioare de cal, scuișând foc și cătran.

O adiere de groază plutiă deasupra capetelor noastre, strângându-ne inima, ca într'un clește.

N'ar fi îndrăsnit nici unul să-și caște gura; ascultau cu toții înmărmuriți, cu ochii țintă la povestașul, a cărui gesturi se desemnau, în proporții uriașe, pe păretele de alături. Un tuleu isbit din greșală în crucea ferestrei ne făcē să țipăm de groază, și să ne apropiem mai tare în deolaltă.

A doua zi, după niște visuri îngrozitoare, îl întrebam, dacă l-a văzut aevea pe Necuratul.

— L-am văzut, domnișorule, eum să nu-l văd. Vezi că eram cam beat și Batăl-crucea trage la mirosul de beutură...

În serile lungi de iarnă, când sfărmiă cucuruz pe cornul vetrii, spuneă poveștile cele mai frumoase. Nu mai pomeniă de strigoi și de priculi acum, căci nu mai erau fete și neveste, să le bage în groază. Cum stam așa pe genunchiul lui, vedeam desprinzându-se din vâlvătaia focului: feți-frumoși și Cosinzene, balauri cu șapte capete și cai ce mânâncă jăratec... Ascultam cu groază povestea copiilor pierduți în pădure, cum mama pădurii îi încuiase într'o cușcă de fier, ca să-i mânânce; vedeam pe Pipăruș Petru lup-tându-se voinicește cu smeul și asvârlindu-și buzduganul cale de trei poște; vedeam pe Cenușotca, minunata fată de crai, cum Făt-frumos o ia de nevastă, după ce cutrierase lumea întreagă, să-i dea de urmă... vedeam împărăția de sub apă... ostrovul cu palatul de glajă... și țara împietrită de un vrăjitor fără inimă.

Vedeam — vedeam ori visam eu oare?

Căci vedeniile aceste de vrajă mă mângăiau și în somn și nici astăzi nu-mi pot da seama de limita care despărțiă atunci povestea de vis, visul de viață...

Al. Ciura.

DIN POPOR.

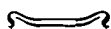
Mult mă 'ntreabă inima,
Doru mi de cineva?

I-am spus că mi dor și jele,
De tinerețele mele.

Că le port cu mult năcaz
Și cu lacrimi pe obraz.

Dar de lacrimi nu țin seamă,
Că le-oi șterge c'o năframă,

Ci mi milă de obraz,
Că rămâne fript și ars.

Un vis.

Ce mohorâtă fû și noaptea ceea!...

De prin zare

Nori grei steteau să cadă

Pe pământ...

Iei-colo câte-un fulg de zăpadă

Pe la lumini de felinare...

Sau câte-un geam se clătină de vânt...

Incolo... nimeni; ulița pustie...

— Eră târziu... veniam încet acasă

Simțind cum peste sufletu-mi se lasă

A anilor pierduți zădărnice...

Veniam încet... și nu pe calea dreaptă;

Știam că nimeni... nimeni nu m'așteaptă.

— Văzduhul tot părea încremenit

Și de desubtul lui cetatea moartă...

Ajung târziu înfrânt și ostenit,

Iar plopii, cei doi paznici dela poartă

Priviri dojenitoare îmi aruncă...

Ce ostenit eram... dar nu de muncă,

De multă vreme pierdută...

— Urc scările, trei rânduri, la mansardă...

O lampă amețită 'ntr'o fridă

De-abia, de-abia se mai țineă să ardă,

Inviorând răceala 'ntunecată...

Ajung... iau cheea de sub cărămidă

Și dau în lături ușa...

Și deodată

O revărsare de lumină vagă

Ca ceeace pătrunde prin ferești

In diminețile de iarnă

Mă pironi în prag; odaia 'ntreagă

Eră o peșteră

Și peste tot o liniște adâncă...

Jur împrejur, erau păreți de stâncă

Cu dungi săpate 'n ei și înegrite

De vremea meșteră...

In mijloc, înainte-mi se ridică

O lespede de piatră 'ntunecată...

Eră ca de pe vârfuri prăvălită...

Pe ea deschisă sta o carte mare...

— Și cum steteam în prag prostid de frică

Din umbra unui unghiu se deslușește

Încet și tot mai mult o arătare

Alunecând spre mine tot mai albă

Cu fruntea ei brăzdată,

Cu ochii mari și plini de bunătare,

Cu fața ei duios îngândurată...

Zimbindu-mi trist spre lespede mă chiamă

Și 'mi zice: »Vino fără nici o teamă,

Alungă-ți de pe ochi pustiul ceții,

Căci zorii zilei de-astăzi se coboară!...

De când te-aștept! Pe unde umbli tu

De ți prăpădești avântul tinereții

Nepăsător de vremea care zboară?!...

Sunt soartea eu... și-aceasta-i cartea vieții,

De-apururea bătrână și cuminte...

— Sfios întreb și zic: »de-i drept aceea

Că viețile-s urzite dinainte,

Îndură-te... îndură-te de mine

Și-arată-mi pagina vieții mele!«

— Ea nemișcată 'n fața mea rămâne

Și-mi zice 'nceț: »Apropie-te dar!«

Și 'ncepe-apoi cu degete bătrâne

Să răsfoiască murmurând amar;

»Vezi... fiecare filă e o viață

Și fiecare viață e o lume...«

Și tot așa... cu vorbele-i domoale

O văd numai oprindu-se deodată

In fața unei foi curate, goale

In negru încadrată:

»Aceasta-i pagina vieții tale!«

— »Și nici o slovă nu e pentru mine?«

— O întrebai atunci pătruns de jale —

— »Dintru 'nceput ți-am dăruit puțința

De-a te 'nălță din lanțurile humii,

De-ați alungă prin cântec suferința

Și de-a simți adânc durerea lumii...

Dela 'nceput ți-am îndulcit cuvântul

Și minții tale datu-i-am avântul

De-a colindă pe 'ntinsul cel senin,

Iar cântecului tău i-am dat căldura

De-a potoli durerile și ura!...

In cartea asta însă nici un rând

N'am îndrăznit să scriu; nici rău, nici bine

Tu ești copilul zărilor senine,

Ești răsfațatul immurilor sfinte,

Tu fericit copil al libertății,

Ce valul vremii vecinic nu te frânge,

Tu n'ai nimica scris de mai nainte...

Ești dintre cei puțini ce-și scriu cu sânge

Viața lor în cartea asta mare!...

Te-am așteptat... te-aștept de vreme multă...

La muncă dar!... și sufletul ți-ascultă!!...«

— Și pleacă-apoi alunecând ușoară,

Privindu-mă cu ochii buni și vii
 Și 'n locul ușei cade piatră mare
 Și-o liniște de moarte mă 'mpresoară
 Ca liniștea din temnițe pustii...
 Descurajat... perdut... pe gânduri dus
 Privii la ușa împietrit închisă,
 Sunându-mi încă rece la ureche
 Ecoul vorbelor ce mi le-a spus...
 Dar cartea mare 'n față mi sta deschisă!
 — Ce să scriu eu în cartea asta veche?
 În care colț de suflet să cobor
 Ca să găsesc cuvânt de sărbătoare,
 Cuvântul cel nemuritor și sfânt! ?
 Prin lume eu am fost un călător
 Ademenit de razele de soare
 Și le-am cântat... când mi-a venit să cânt,
 Cum pasărilor cântă

Scăldându-se 'n lumina nesfârșită...
 Sau dac' am plâns vre-odat'... și plânsul iară
 A fost un plâns ușor... cum se jelește
 Privighetoarea 'n nopțile de vară...
 O, doamne, cum o să găsesc cuvântul! ?
 Ori ce-ași cercă e slovă pe nisip
 Și vorba de copil o suflă vântul...

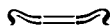
*

Un plâns amar atunci m'a podidit
 Și capul îmi căzù pe cartea mare
 Și... nu mai știu... eram prin altă zare

Când m'am trezit

Pe foaia cea curată dinainte
 Cu litere frumoase 'n strălucire
 Eră 'nsemnat cuvântul... unul singur:
 Iubire.

Z Bârsan.

Din lumea celor mici.

Se crăpă de ziuă.

Negura nopții, încet, încet, își adună vâlul cernit în spre miezul pădurilor dela marginea satului, lăsând zorile, îmbrăcate în vestminte albe și strălucitoare, să se reverse în tihnă.

Suflă un vânt ușor.

Satul pareă învălit într'o liniște adâncă. Doar pasărilor, prin crânguri, își dregeau glasurile.

În ograda lui Vlad Neacșu, liniște. Totul dormiă. În fundul ogrăzii, pe un mușuroiu mic de pământ, își aveau locuința: o furnică și cu trei furnici mai mici — copiii ei. Acolo își aleseseră locul mai bine de-o lună. Și, cum, cum nu, dar o duceau bine. Mă rog, furnica eră femeie harnică, îi plăcea grozav, să muncească. Și, ce eșiă din mâna ei, eșiă făcut bine și cu chibzuință. Alergă de colo, colo, de aducea de-ale gurii copiilor ei, încât copiii nu strigau nici-odată, cu lacrimile de-alungul obrazilor:

— Mi-e foame, mamă!

— Mi-e foame, mamă!

— Și mie, mi-e foame, mamă!

Că »li-i foame«, nu mai puteau zice. Mă rog, aveau de-ale gurii din belșug. Și ei creșteau mari, frumoși și voinici.

În astă zi, furnica se sculă mai de dimineață ca de obicei. Privi drăgostos spre pătuceanul

copiilor, unde ei dormiau așa de frumos, și, înecându-i-se ochii de lacrimi, zise, c'un răs, ce numai la mame se vede:

— Ce fericită sunt!

Se îmbracă frumușel, și mai ușor. Mă rog, eră în luna lui Mai. Și 'n Mai e cald. Și fiind cald, de ce să se 'mbrace gros? Și s'a 'mbrăcat mai ușor. Apoi se apropie încet de patul copiilașilor, și sărutându-i pe fiecare pe frunte, între cărlionții bălăiori de păr, îi deșteptă.

— Vedeți, mamă, să ședeți binișor, și băgați de seamă, să nu vie cineva pe-acasă, că eu mă duc, să v'aduc de mâncare.

— Să ne-aduci de mâncare?

— Să v'aduc de mâncare!

— Hi, hi, hi, hi!

— Ați auzit?

— Ce?

— Să fiți cuminți!

— Da, mamă!

Și, dupăce mai sărută odată pe fiecare pe frunte, între cărlionții bălăiori, să duse, să caute de mâncare. —

Merse ea, merse, tot urcând dealuri și scoborând văi (căci unei furnici, o ridicătură de pământ de-o palmă i se pare cât un deal, și o gropiță de-o palmă, cât o vale), zic, tot urcând

dealuri și scoborând văi, ajunge până 'n celălalt capăt al ogrăzii lui Vlad Neacșu.

Dar, pare c'auzi o vorbă? Așa de dimineață? Cin' s'o fi sculat așa de dimineață? Și privi spre ulucile din fundul ogrăzii. Dintr'acolo par'că s'auzià vorba. Și ce să vezi?... Ilinea, fata lui Neacșu, sta cu coatele pe uluci în ogradă, și Nițu, băiatul popii, afară din ogradă...

Furnica se opri în loc și ascultă:

— Tare-mi ești dragă, Ilinco!

— Și?

— Și... și tare-mi ești dragă!

— Ei și?... Ce-mi spui mie?...

— Ei, ei!

— ?

— Aș vrea și eu să-ți fiu drag ție, cât îmi ești tu dragă, mie!

— Păi, nu-mi ești?

Și gurile lor se uniră, se sărutară cu foc.

Furnica, cu larimile 'n ochi, oftă, și-și văzû de cale.

— Bat-o tinerețe, s'o bată! Ei, he! Și eu eram tot așa, când eram tânără! Tot pe la uluci în zori de zi, și seara! Numai să le dea Cel de sus noroc!

În ogradă începuse oarecare mișcare. Câinele lătră leneș la câte-un copilaș, ce mânâ vre-o vacă la iarbă, vițelul începuse, să ceară lapte mume-si, și 'n sfârșit Neacșu eșise afară, cu sapa la spinare, și cu copiii după el.

— Mă iei și pe mine, taică?

— Da, ce să fac cu tine?

— Păi, pe Floarea de ce-l iei?

— El îi mai mare ca voi!

— Și?

— Poate să-mi ajute mai mult!

— Da! o fi putând să-ți ajute mai mult!

Într'acestea, furnica se 'ntorcea spre casă-i cu două paie de orz în gură. Și luptă, luptă din greu, să ajungă mai repede acasă.

Pe drum se întâlni cu popa furnicilor, a cărui barbă albă, vântul o despărția în două părți lungi, ca două aripi albe.

— Sărut mâna, părinte!

— Bună dimineața, taică! Da de unde-așa de dimineață?

— Ia, am căutat și eu de-ale gurii, pentru ai mei!

— Bine-ai făcut, taică!

Se 'ntâlni cu domnu 'nvățător al furnicilor,

care aveà pe lângă el vre-o 20 de furnici mai mici: se ducea în excursiune cu școlarii...

— Bună dimineața, dom'le învățător!

— Bună dimineața, lele! Dar de unde-așa de dimineață?

— Ia, am căutat și eu de-ale gurii pentru ai mei!

— Bine-ai făcut, lele!

Se întâlni cu dascălul bisericii, care vorbea cam gângăvit:

— Bună dimineața!

— Bu-bună dimineața! Da... da... de... de unde așa de... de dimineață?

— Ia, am căutat și eu de-ale gurii pentru ai mei!

— Bi... bine-ai făcut, le-leliță!

Se 'ntâlni cu crășmarul:

— Bună dimineața, jupâne!

— Buni dimineață! (Erà Ovreiu, cum adesea sunt crășmarii și prin satele noastre).

Și tot dând bună dimineața, mai aveà puțin până acasă. Veselă, că va potoli foamea copiilor ei, săltă, și lăsă să i se vadă un surâs de bucurie.

— Mamă, ce bun e!

— Iți place?

— Da!

— Zău, mamă, ce bun e!

— Iți place?

— Da!

— Și mie-mi place, mamă!

— Ei, bravo!

Se vedeà la masă, cu copiii ei, dându-le de mâncare...

În ogradă erà gălăgie mare.

Copiii lui Neacșu sbierau care de care mai tare. Se jucau »de-a hoții«.

— Prinde-l, mă!

— Pă el, mă!

— P'acolo a luat-o, mă!

— Pă el, mă!

Furnica, pentruca s'ajungă acasă, trebuia, să treacă prin locul pe unde se jucau copiii. Frica, c'o păți ceva, o făcû să-i bată inima cam tare. Dar, fie, ce-o fi, și merse înainte.

În drum, vedeà cu groază cum se apropiau și se depărtau picioarele copiilor, cari alergau, unele așa de aproape, că o treceà mii de fiori. Se strecură ce se strecură, dar Ghiță, ăl mai mic dintre copiii lui Neacșu, își făcû păcatul:

strivi sub picior biata furnică, pe când alergă.
Aceasta se sbătù puternic, căscă gura, să strige
ajutor, sau și dacă nu i-ar mai fi de folos nici un
ajutor, să spuie barem cuiva, ce să facă cu iubiții
ei copilași...

Dar, durerile o doborără, se mai clătină odată.
Și strângând cu lacrimile 'n ochi hrana copiilor
la sân, își dete sufletul, pe când în fundul ure-
chilor ei, tocmai în fund, se auziau, ca niște
glasuri din depărtare, pierdute, plânsetele copi-
lașilor ei, că ea nu mai sosiă:

- Mi-e foame, mamă!
- Mi-e foame, mamă!
- Și mie, mi-e foame, mămicule!..

Bacărești, Maia 1907.

I. Constantinescu.

Ifigenia în Taurida

de Goethe.

Actul al treilea. Scena a treia.

Oreste. Ifigenia. Pylade.

Oreste.

Venit-ați și voi? Ferice, soră,
De tine! Mai lipsește Electra.
De ne-ar trimite-o un zeu milostiv,
Cu blânde săgeți, și pe dânsa aici.
Pe tine te plâng, sărmane prieten!
Ci haide cu noi la tronul lui Pluton,
Ca oaspeți stăpânului să ne 'nchinăm.

Ifigenia.

O fraților ce, sus pe 'ntinsul cer,
Aduceți oamenilor, ziua, noaptea,
Lumina dulce, iară celor morți,
Nu luminați, o îndurați-vă!
Mai drag ca toate pe pământ și 'n cer
Îți e, Diano, luminatul frate.
Și fața feciorelnică ți-o 'ntorci,
Cu tainic dor, spre veșnica-i lumină.
O, scapă-mi-l din noaptea nebuniei,
Pe singurul, târziu găsitul frate!
Și dacă voia ta, când m'ai ascuns
Aici, s'a 'ndeplinit acum, și vrei
Unul printr'altul să ne mântuim:
Desleagă-l de blăstămul cel cumplit,
Să nu ne treacă ceasul mântuirii!

Pylade.

Nu ne cunoști pe noi și sfântul crâng,
Lumina asta care morți n'o văd?
Simți brațul prietenului și-al surorii,
Cari te cuprind cu drag? Cuprinde-ne
Și tu pe noi! Nu suntem niște umbre.
Ascultă-mi graiul și te 'mbărbătează!
Căci fiecare clipă este scumpă,
Scăparea noastr' atârnă de un fir,
Dar prietenă ni-i Parca ce ni-l toarce.

Oreste (cătră Ifigenia).

O, lasă-mă să simt întâia oară,
In brațul tău, curată bucurie,
O zeilor puternici, ce porniți
Să mistuiți în flacări norii grei
Și 'ndurători vărsați dorita ploaie,
Cu tunete și vuiete de vânt,
În râuri zgomotoase, pe pământ,
Dar, în curând, a oamenilor groază,
O preschimbați în binecuvântare
Și teama lor în rugi de mulțumire,
Când stălucește soarele cel nou
În stropii frunzelor împrăpătate,
Și când, cu mână gingașă, desparte
Vioaia Iris vălul sur de nori:
Lăsați-mă, în brațele surorii,
La pieptul prietenului, să mă bucur
Și să vă mulțumesc de tot ce-mi dați!
Blăstămul piere, inima mi-o spune.
Și Furiile pleacă spre Tartar;
Le-aud trântind în urma lor, cu vuiet
De tunet molcom porțile de fier.
Pământul dă miros învietoar,
Mă chiamă, în cuprinsul lui cel larg,
Să caut iar plăceri și fapte mari.

Pylade.

Nu pierdeți cu zăbava timpul scump!
Cu vântul care umflă pânzele,
Zbura-va lauda noastră spre Olimp.
Veniți să chibzuim în grabă toate.

Trad. de I. Borgia.

Frați de cruce.

I.

Să obișnuise cu felul acesta de viață: dimineța să despătore pe rând valurile de pânză, să treacă cu foarfecile dealungul damascului fin, și în zbâr-năitul mașinei de cusut să se scuture, lucrând din toate puterile până pe la amiază. Atunci veniau de regulă trimișii de pe la prăvălii, unii după lucrurile isprăvite, alții aduceau comande nouă pentru ziua de mâine. După ce-și mănca prânzul sărăcăcios începea munca din nou, și numai seara târziu, uneori după miezul nopții se odihnea.

Astfel treceau zilele, săptămână cu săptămână, în aceeași încordare, în același zel. Trebuia să câștige bani mulți, eră văduvă săracă, n'avea pensie nici venite și avea un fecior la învățatură. Uneori o copleșea un simț de revoltă, atunci ca să uite, lucra cu adevărată patimă și lacrimile îi picurau pe cusăturile și pe dantelele albiturilor. Se înțelege că veniau zile, în care n'avea nici putere nici voință, atunci migălele sucind albiturile neisprăvite în toate părțile. Ridică din umeri la toate muștrările și la orice zorire din partea mușterii până când îi batea în ușa factorul și îi aducea câte o scrisoare dela Andrei. Atunci fața i se înbujoară și ochii stânși începeau din nou să licărească. Mănile îi tremurau și tremură foaia de hârtie pe care o despătura. După cetirea scrisoarei rămânea cu brațele încrucișate peste piept, cu ochii țintă la portretul de pe masă al bărbatului ei, privirile pare că-l întrebau: ai auzit, e bine așa — sau nu e bine?

Se așeză apoi din nou la mașina de cusut, zuruitul ei îi cântă povestea inimei: să-l facă pe Andrei profesor la gimnaziu, să-l însoare cu o fată bună dintr'o familie din loc, să se strămute cu ei într'o casă mai frumoasă, să aibă noră și nepoți... pentru ei să trăiască și să se bucure și ea de fericirea lor.

Eră seara de Crăciun. Doamna Brebeanu isprăvise mai de timpuriu, adunase lucrurile în două pachete mari și le împărțise ea însăși pe la mușterii dela cari își primise plata. Acum, reîntoarsă în odaia neîncălzită, ce îi mai rămânea de făcut? Să-și mânănce cina sleită și să se șgulească sub așternutul rece. Dar — eră seara de Crăciun...

Ca să-și facă de lucru, ea deschise un serin, scoase din el o cutie, ridică capacul și desfăcă binișor învălișul de hârtie subțire în care dormia de 20 și mai bine de ani buchetul ei de mireasă. Ce scurtă i-a fost fericirea. Și oare a fost în adevăr fericire? E fericire să adori pe un om peste marginile firei, să trăești alături cu el 10 ani și să nu poți pătrunde în tainele inimii lui.

Să moară sub ochii tăi și tu să nu știi ce i-ai fost. Femeia nu trebuie să le știe toate, eră devisa lui.

Elvira ridică cutia și își apropie fața de florile jumătate prav, respirând parfumul lor ciudat de iarbă uscată: îi vorbeau de vremuri trecute când ea, încrezătoare, făcuse primul pas spre fericirea... visată.

Deodată se cutremură și într'un acces de durere aruncă cutia, pravul florilor miroseă a mort și a nenocire. Pe urmă luă florile uscate, deschise ușa cuptorului, le dădu foc.

Atunci, se auzi prin curte șgomot de pași ce s'apropiau, se ridică de lângă foc, și rămase — ascultând — perdută. Nu știă nimic de venirea lui Andrei și totuș, aproape odată cu bătaia ce s'auzi în ușa, strigă: Tu ești Andrei? — Eu sunt mamă, zise un glas cunoscut. Alergă să deschidă. Să miră ea însăși cum a putut să întrebe, tu ești Andrei, când îl știă la Pesta și nu-l așteptă să vină.

Trecură cele dintâi clipe cu duioșia lor. Andrei scoase din geantă darurile lui de Crăciun, o carte frumoasă cu povești pentru ciaturile ei de odihnă și recreare sufletească. Scoase și mama puținul ce pregătise, lucrând noaptea pentru el. În curând focul ardeă, masa eră întinsă chiar și lampa sub care ședeau povestind, lumină acum mai bine ca în sările ei de singurătate.

Începură să-și spună durerile unul altuia și să-și zăgrăvească nădejtile. Până când ajunseră cu poveștile acolo, unde dorea doamna Brebeanu, la viitorul lui Andrei. Mama începă să-i vorbească de noutățile orașelului, să-i laude pe unii și să-i hulească pe alții... Andrei ascultă dus pe gânduri fără să răspundă. Ce ai zice mamă, să nu mai urmez studiile și să mă duc la București? — întrebă el într'un târziu. Maică-sa rămase înmărmurită. Vai de mine, cum îți vin astfel

de gânduri, îngână ea. Eu sunt de vină, zise ea suspinând, ți-am zugrăvit prea viu sărăcia cu care lupt, dar ce eră să fac, cui să mă plâng.

— Nu, nu ești tu de vină mamă, dar uite, eu nu mai pot urmâ filozofia, sunt născut pentru altceva.

— Dar tatăl tău a hotărît așa, îngână plângând doamna Brebeanu. Tata, când a murit eram de 10 ani, n'a cunoscut înclinările mele, azi de ar trăi, m'ar înțelege, el care iubea artele.

Ce tată bun ți-a fost, cât a luptat, cât a muncit și n'a avut parte să te vadă mare.

— Ah, răspunse Andrei trist, de-ar trăi tata acum ce bine mi-ar fi.

Apoi ea să-și îmbuneze pe maică-sa începù să cânte.

Elvira ascultă cu capul plecat. Târziu dupăce isprăvise Andrei cu cântecile, să ridică, șovăind, s'apropie de el și-i cuprinse capul în amândouă mâinile, privind îngrijată în ochii lui. Apoi îl sărută pe creștetul capului, pe ochi și pe frunte și-l întrebă: Ce ai tu Andrei?... Nu așa c'ai glumit cu România.

— N'am glumit, răspunse Andrei, dar vom povestî mâne. Acum suntem prea oboșiți.

Ceva mai târziu lampa se stânse. Doamna Brebeanu, trează încă, ascultă, i se părea că aude respirarea fiului său, ce dormea dus în odaia de alături. Ar fi dorit să-l deștepte... să-l roage să-i spună tot, fără amânare... dar nu îndrăzneă. Copilul, despre care visase că e suflet din sufletul ei, sămână cu tatăl său.

Ce soarte va aveà, muncă și viață scurtă... ca și el? Își va află vre-un suflet care să-l iubească cum l-a iubit ea pe tatăl lui? Ba nu, să-l iubească mai puțin, dar să-l înțeleagă mai bine.

II.

În dimineața următoare, mama lui Andrei aveà fața mai palidă și dungî mari în jurul ochilor.

— N'ai durmit mamă?

— Nu, răspunse ea tristă. Ar fi bine să-mi spui tot ca să ne liniștim amândoi. Aduc orice jertfă pentru tine.

Andrei oftă: e puțin de spus dar pentru D-ta, va fi greu de cuprins, mamă.

— Așa departe crezi tu că sunt de tine? Vorbește să ne lămurim amândoi.

Simțea că sosise momentul, fiul ei aveà să plece departe într'o lume necunoscută și neîn-

țeleasă de ea; întocmai ca și tatăl lui, își va îngărădi cetatea idealelor sale cu aceeași încăpăținată temere de orice atingere cu lumea reală își va mistui puterile cântând... Cum va țineà pas cu el? simțea că nu mai e în stare, ca în trecut, să dea piept cu greutățile și să urce pe cărări prăpăstioase.

— Eu, începù în fine Andrei să spună, mi-am terminat studiile și fiindcă îmi voi alege altă carieră, n'am lipsă de examene. Mamă, îți mai aduci aminte ca copil cum mă furișam printre culisele teatrului? făceam servicii la actori ca să-mi îngăduie să stau acolo, s'aud și să văd, să râd și să plâng împreună cu ei. Mergeam de regulă cu Sandu Dinescu, știi, cel care e acum redactor la București. Amândoi făceam toate prostiile, dar și lucruri bune și frumoase... visuri de lumină am plămădit împreună. Ceteam tot ce se tipărea pe atunci în limba noastră. Visam că suntem chieși să eșim din umbră la lumină. Că menirea noastră e să descoperim adevăruri mari și mântuitoare pentru omenime, să murim martiri — tempi passati.

— Pentruce mi-le spui toate acestea, mai bine vorbește-mi despre tine. Zise d-na Brebeanu.

— Vreau să mă cunoști mamă. Eram studenți amândoi pe atunci, aici la gimnaziu, știi. În casă la doamna Dinescu să făcea muzică, ba ce-i mai mult, sora lui Sandu și eu am studiat șeșase ani împreună muzica, pianul și cantul. Ea luà lecțiuni dela Korinszky, eu asistam la lecțiunile lor și... studiam cu Eugenia.

— Eugenia Dinescu, biata copilă, cum s'a stâns de iute, într'un an și câteva luni...

— S'a stâns, răspunse Andrei abătut, apoi făcù... tăcură amândoi.

După o pauză mai lungă Andrei își reluă povestirea: Dupăce am terminat aici... ne-am despărțit. El a rămas la teologie eu m'am dus la Pesta, dar sufletește am rămas tot una. Prea ne potriveam în toate, aveam aceleași năcazuri, visam aceleași visuri. Eram amândoi copii săraci fără tată și trăiam amândoi din munca mamelor noastre.

Eu cât am stat la Pesta am urmat pe lângă studiile prescrise și studii de muzică. El ca teolog și-a început activitatea critică literară. Cetise mult mamă și știà mai mult ca toți bătrânii deși eră copil încă. Sincer, desbrăcat de orice patimi și de orice interes propriu

el a început să spună adevărul, sfântul adevăr. S'a năpustit asupra lui ceata celor atinși în slăbiciunile lor mari și în drepturile lor închipuite și mi l-au huiduit căci puterea e întotdeauna a celor ce poartă măști pe fețe.

Andrei tăcù și începù să măsoare cu pași mari cele două odăi în care acum îi pareă strâmt ca într'un sicriu. Doamna Brebeanu urmărea cu ochii toate mișcărilor lui.

— Acum, ar fi mai rămas un lucru de spus. Ca să știi tot, mamă dragă, află dar că eu în primăvara trecută am fost la București. La stăruința lui Sandu m'am dus, să mă prezint la directorul conservatorului. M'a văzut, mamă, m'a auzit și azi sunt elevul lui.

— Dar cheltuielile, cum, de unde? — Gratuit; pentru întreținerea mea voi munci eu mamă, n'ai frică.

Doamna Brebeanu suspină adânc ca ușurată de o povară. Va să zică, tot mai aveă lipsă de ea copilul ei.

— Nu trebuie să muncești Andrei, tu să-ți vezi de cântare, voi munci eu pentru tine ca și pân' acum.

Andrei să oprì din mers: — ba nu, mamă dragă, zise aspru și hotărît, tu să muncești deocamdată pentru tine, și va veni timpul când eu voi munci pentru amândoi, până atunci însă e mult. Și acum mai am o rugare, adause el înseninându-se, de seară să vii cu mine la concertul reuniunii de muzică, un coleg al meu cântă ca oaspe. Vii cu mine nu-i așa?

— Viu.

— Îți mulțumesc, ... și acum mă duc la d-na Dinescu, la mama Dina cum îi ziceam noi ca copii.

Doamna Brebeanu rămase singură cu gândurile ei.

De seară dar aveă să facă primul pas în lumea de azi a lui Andrei.

Acum cunoștea situația. Trebuia să se desobișnuiască de lumea visurilor ei de până aci, să nu-l mai caute nici pe Andrei printre muritori ci printre sfinți. Îi venia cu greu căci e frumoasă viața de toate zilele cu greutatea și durerile ei. Dar lumea artelor, ce le va aduce?

Un lucru ar fi dorit să știe.

A iubit-o Andrei pe Eugenia?

Zărise o licărire umedă în ochii lui, sigur a iubit-o.

Va fi în stare să mai iubească sau părăseă lumea de toate zilele numai de dragul ei?

*

Concertul se începuse, sala era tixită de lume. Într'una din loji ședeă doamna Brebeanu cu Andrei.

În dorul ei de a nu pierde nimic, femeia muncită ascultă ținându-și răsuflarea.

Trecură primele puncte, aproape tot frânturi clasice din opere mari. Sosi numărul doinelor, ce erau însemnate în program cu numele de »Compozițiuni nouă«.

Andrei se ridică dela locul lui și zise, plecat spre mamă-sa. Acum vin doinele prietinelui meu, mă duc să-i vorbesc, mamă.

Rămasă singură, să uită pierdută la mulțimea de jos, la lumea de pe galerii, la damele frumoase de prin logi. În viața ei de acum ea nu mai vedeă în ei stăpânii, domnii. Din grația lor trăia, din bunătatea lor își creștea copilul. Cum să uită în jos la lume, un gând îi trecù ca un fulger prin mințe. Poate m'a înșelat Andrei, poate cântă el însuși.

Gândul ei n'o mințise. Andrei, apărù pe scenă, ochii lui lunecară peste note căutând-o pe ea.

Doamna Brebeanu eră palidă dar zimbeă cu un zimbet pe care nime nu-l mai văzuse până atunci pe fața ei.

Cum să nu zimbească?

Line ca șoptele zefirului dintr'o pădure de măsteacâni, curate ca izvoarele muntelui ce trec în calea lor din peatră 'n peatră, până ce ajung la ușa bordeiului și ca rugăciunile din ziua de Paști curgeau doinele noastre.

Dupăce sfârși Andrei, în freamătul aplauzelor și al strigătelor de »Să trăiască« — ei, înflăcărată, transportată, pierdută, îi venia să întindă brațele spre el, să strige lumei de jos: e copilul meu!

Dar când reapărù Andrei în loje, ea ședeă într'un colț liniștită, tăcută.

— Mamă, mamă dragă!.. Ea zimbì cu ochii umezi.

Acum știă ce dorise să știe, pentru ea cântase Andrei.

Târziu, dupăce se isprăvi concertul, aproape când eră să plece, doamna Brebeanu îi întinse fiului ei mâna, pareă că-i cere iertare pentru ceva.

— E frumoasă lumea ta, Andrei, dar e sus, e prea sus pentru mine. Prăpastia se deschide între noi.

— Ne știm și ne înțelegem cu toate acestea răspunse el.

— Cine știe? apoi ca sub influința unei dureri ce o chinuia, să apropie de el, și-l prinse de mână.

— Spune-mi, spune-mi drept, tu ai iubit-o pe Eugenia Dinescu?

Andrei tresări, uimit de întrebarea neașteptată, apoi plecă capul și răspunse: da.

Doamnei Brebeanu îi veni să strige: dacă-i așa, atunci la ce mai pleci, fără nădejde nici acolo nu vei ajunge departe. Dar se stăpâni de mila lui.

Plecară tăcuți spre casă. Ei îi părea rău că atinsese inima copilului iubit. Andrei se gândi la Eugenia, la ciasurile trăite sub scutul casei lor când ea, ca un înger alb, plutea în jurul lui și-i umplea inima de acel fior pe care atunci nu știu cum să-l numească, durere, sau fericire.

Fusese dimineața la mormântul ei. În drum cumpărase o legătură de tămâioare. Stând aproape de crucea ei, desfăcuse legătura și împrăștiase florile pe mormânt. Trecuse prin poenile pe unde să preumblau Dumineca, ei cu Sandu, intrase în casa lor rece și... pustie ce să mai caute el singur... aici fără ea și fără Sandu.

*

Când sosiră amândoi acasă, la ușa celor două odăițe, Andrei nu era în stare să-și dea seamă pe care drum venise.

După cină doamna Brebeanu ca să-i schimbe gândurile, deschise din nou scrinul și scoase din el un pachet.

Aici zise ea — punându-l pe masă — sunt

manuscrisele tatălui tău. Afară de poeziile tipărite el a mai scris mult. Tu mi-ai cerut de nenumărate ori hârtiile rămase, dar tatăl-tău hotărîse ca numai când vei fi matur să ți-le dau. Acum, fiindcă pleci, a sosit ciasul, iată-le.

Andrei rămase uimit. Cum te apropii de o urnă, în care știi că e cenușa vre-unui sfânt, așa să apropie el de masă și desfăcù pachetul.

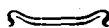
Eră un teanc de scrieri. Poezia de pe deasupra purtă titlul »Fiului meu«.

Andrei începù să citească:

Pe cap îți pune coiful
Orfan rămas de noi...
Ia scutu 'n mâni și spada,
Căci viața e război.
Să nu mai pleci în luptă
Ca cei de pân' acum.
Neotelit — copile —
Nepregătit de drum.
Știința scut să-ți fie,
Iar dragostea de neam,
Să-ți fie scut și sprijin, —
Pe tine te-așteptam...
Acum a sosit ciasul
În alte lumi voui trece,
Doar cântecele mele,
Copile, te-or petrece.

Cetind glasul lui tremură, câteva lacrimi picară pe hârtia îngălbenită. Plângea și mama, ghiața să topise — văzuse lacrimi în ochii lui, era mântuit. De afară pătrundeă zarea lunei poleind marginea ferestrii.

M. Cunțan.

Dări de seamă.

Omer: Iliada — trad. de Gh. Murnu. Edit. »Luceafărul«, Budapesta, 1906, pp. XX + 255. Coroane 4. Traducerile noastre din clasici nu sunt atât de puține și atât de nouă, cum se crede. N'am avut noroc de bărbați cu talent și muncitori fără preget, cari să stăruiască în direcția aceasta și să ne dea opere întregi, până târziu, aproape de vremea noastră, dar încercările nu lipsesc, fragmente s'au tradus. Amintesc numai literatura noastră omerică, probabil incomplet.

Încă în volumul de »Fabule în versuri sau poezii alegorice, compuse de dl Gh. Seulescu« (Iași, 1835, pp. 44—47) găsim »o probă de traducerea lui Omer în versuri românești exametre«. Proba are versuri înaripate între cele multe cari sunt croite fără îndemânare. Citez pedepsirea Acheilor pentru că au nesocotit cererea preotului Chrise:

Pripnic Apolon din culmile 'nalte coborîră,
Plin de urgie și groază, pe umere arcu purtându-și;
Cucura-i amb'astupată eră de săgeți încărcată,
Crâncorul căroră zeul, plecând mînios, anunțară.
Furia lui se părea că-i o noapte la față 'negrită.
Fulger de iute viind, se propi de o parte de flotă,
Scoase-o săgeată, și 'n arcu întins încordând, o iniaptă,
Vâjje, șueră țința zvârlită din arcu cel luciu.
Mulii și câinii cei aprigi căzură întăie junghiere;
După aceasta pâliră cu a doua săgeată deadreptul
Chiar în oșteni. Ne 'ncetat fumegau peste rug omorîții.
Nouă, deplin, zi-noptimi săgetările una ținură¹⁾.

¹⁾ Traducerea aceasta a lui Săulescu a reproduș-o în întregime dl X. Iorga în »Floarea Darurilor«, vol. al II-lea, pp. 43—44.

Doi ani mai târziu, la 1837, în tipografia lui Eliad apar întâile șase »rapsodii« ale Iliadei, traduse de C. Aristia. Editorul, pe vremea aceea mare preot al literaturii, pune în fruntea volumului o critică, în care apără și laudă încercarea lui Aristia: »Îndrăznesc a zice că trebuie să ne fâlim mai mult decât oricare altă nație cu traducția dlui Aristia«. Urmează »precuvântarea«, adică apologia lui Omer, cu citații din o groază de autori clasici, moderni și bisericești, apoi »disertația« plină de mituri și năivă »asupra nașterii și vieții lui Omer«, acestea amândouă de Aristia. La sfârșit sunt notele explicative și două »însemnări«, vrednice să fie amintite. Amândouă sunt polemice cu un »curios«, adică cu omul care »dă ocol unui lucru și va să fie pe dinlăuntru, dar apurarea rămâne pe dinafară. Eră vorba de criticile cari se porniseră, cu multă dreptate în jurul atâtor »ziceri imitative și omerice, unor epitete create« de traducător. Însemnarea întâie face etimologia cuvântului curios, în a doua Aristia numește pe acei nedoriți adversari ai lui deadeptul Tersiti.

Supărarea însă eră fără temei, căci traducerea, în versuri albe, e fără putere, cu foarte multe cuvinte și forme pe cari limba noastră nu le-a primit. Dau și aici, pentru puțină unei comparări, versurile cu răsunarea lui Apolon.

Jos din Olimp, din vârfuri, de ură plin coboară,
Având săgeți pe umeri și tolbă ferecată.
Săgețile pe umeri grozav au clăncănit,
Săltând el în mânie, ca noaptea 'n depunctat.
Pășește, se așează de nave 'n departare
Sloboade o săgeată și moartea lor vestește;
Răsclăncă clăncăirea din argintatul arc,
Răpune 'ntâi catării și câinii rari la păr.
La urmă dă, repede săgeată de molitif
În tabăra-Acheană: omoară, prăpădește.
Ardeau neincetate altarele de morți.
Dearândul nouă zile săgețile zeești
Sburau prin toată oastea...

Acesta este, poate, cel mai curat pasaj în traducerea întregă a lui Aristia.

În Ardeal a tradus, din Odisea, în versuri scurte, I. Barac (Albina Carpaților, I, 102 și 117). Dar, afară de împrejurarea că n'aveam pe Omer întreg, mai eră și altă considerantă, formulată de chiar Aristia: »Nici cel dintâi traducător nici acel de al doilea tot nu se mulțumește; toți îl mai traduc și tot îl vor traduce«. Prin urmare când a venit activitatea bogată a »Junimii«, din Omer a dat mai întâi cântul al VI-lea al Iliadei (Conv. lit. IV, 53), apoi Odisea și Batrochomiomachia, toate în proză curată, populară, de I. Caragiani. O traducere însă în versuri, completă, a vr' unei epopei omerice, se așteaptă cu toate acestea. În timpul din urmă se pare că își împlinesc făgăduința din prefața Aeneidei dl Gh. Coșbuc, dar până azi nu s'au publicat decât puține fragmente, traduse în superbe octave, din Odisea.

Prin 1900 au început a apărea cântece din Iliada, în »Convorbiri literare«. Traducătorul dl Gh. Murnu, eră cunoscut pentru versuri originale și pentru o traducere din Horaț (Tribuna, 1892), și altele din autori germani. În urmă a dat Iliada a XXVII-a din Teocrit, în exametri foarte frumoși (Dragostea între Daphnis și o fată), studii

despre monumente antice și prețioase cercetări istorice. Astfel, la apariția în volum a celor dintâi douăsprezece cânturi în anul trecut, cunoșteam în parte puterea de muncă și talentul d-sale.

Traducerea se înfațișează în condiții bune. Prefața despre importanța lui Omer și despre greutatea traducerilor din clasici, introducerea la faptele povestite în Iliadă, resumatul (»argumentum«) fiecărui cânt și explicațiile scurte, concise din note, vor face cu puțință celor mai largi cercuri înțelegerea lui Omer.

Principiile, de cari s'a călăuzit dl Murnu în traducere, sunt cele mai sănătoase. Pentru poezia uriașului tată al poezilor mari »singurul organ mai nemerit mi-s'a părut limba poporului român în toată curățenia ei«. Concepția aceasta se poate înfăptui numai prin »contactul direct cu poporul și cu cele mai bune scrieri ale noastre, începând cu înșiși cronicarii«. Dar limba populară cuprinde și vorbe cari nu pot intra în poezie, prin urmare »am ales ce mi-s'a părut mai estetic. Neologismele nu s'au putut întrebuiți decât foarte rar, căci s'ar fi știrbit caracterul de bătrâneță, s'ar fi turburat armonia atâtor părți, înrudite cu poezia poporului, din Iliada. Cu un cuvânt traducerea s'a făcut după canoanele poeziei »omerice românești«. Chiar și multele epitete ornative, apa fără pod în care s'au înecat traduceri mai vechi, s'au supus acestor porunci.

Rămâne însă întrebarea: ce vers poate cuprinde mai mult din bogăția de frumseți a poveștii despre Ilios? Cu toată dureroasa experiență a altora, dl Murnu a ales exametru. »Idealul meu de a vedea pe Omer așa cum mi-a răsunat auzului aproape din copilărie, a făcut să țin cu sfințenie la exametru l lui, ritmul plin și larg, singura matoacă încăpătoare, în care poate curge liniștită și îndemnatăcă Dunărea poeziei omerice«.

Așadară avem Iliada în forma de versificare a originalului și în cel mai popular stil. Un citat ne va arată cât am progresat, până la traducerea aceasta nouă, în limbă, în vers, și pune în evidența deosebirea de talent dintre traducători. E tot povestea de mai sus, cu Apolon.

Și mânia s'a grăbit să coboare-a Olimpului vârfuri,
Arcul pe umeri având și tolba cea bine 'nvălită.
Lung zingăniră pe umăr săgețile, când supăratul
Zeu a pornit, arătându-se 'n mersu-i asemenea nopții.
Stete departe de vase și 'ndat' azvârlă o săgeată:
Vuetul arcului cel de argint așa groznic răsună!
El mai întâi a lovit în catării și câinii cei sprinteni,
Dar mai pe urmă și 'n oaste lăsat-a săgeți ascuțite.
Și astfel în șir îndesite ardeau ale morților ruguri.
Nouă mari zile zburau săgețile lui prin oștirea.

Însă calitățile de foarte bun traducător, ale dlui Murnu se văd în oricare parte. Opera nu e inegală. Iata, de exemplu, cum își treceau vremea oștenii lui Ahil, câtă vreme n'au luat parte la luptă:

Cete din armia lui petreceau lângă marginea mării,
Unii cu discul zvârlind și alții cu lancea și arcul.
Iară la carăle lor acuma stăteau telegarii
Și la trifoiu tot rodeau și la țelini crescute prin smârcuri.
Carăle bine 'nvălite stau trase 'n domneștile corturi,
Și doritori de viteazul lor craiu, rătăceau căpitanii
Unde și unde prin tabără, singuri, departe de luptă...

Este, în adevăr, de mirat cât de puține construcții nefirești i-au scăpat dlui Murnu în munca aceasta uriașă de talmăcire. Sunt numai câteva cazuri. Așa este forma, întrebuintată și de alții: de douăori zece și două corăbii (II, 748). așa este, »nemerî în de piele puternicul scut al lui Ajas« (VII, 245) și altele puține. Mai sunt două-trei pleonasmе (I, 29 și 330; V, 510), și genitivul cuvântului corabie dat, pentru nevoia versului, ca nominativul plural: »Înaintează, vâslind spre mal, la popasal corăbii... Pe urmă, mi-a părut că e o nesocotire a principiului estetic amintit mai nainte, întrebuintarea acestor calificative: Ochioasa Climene (III, 144), și lebezi gătoase (II, 460). Bine înțeles, greșelile acestea se răscumpără printr'o mare bogăție de termeni și de fericite expresii populare, prin vigoarea și bărbăția hexametrelor și prin amplitudinea ritmului.

Dl Murnu a realizat mult, prin traducerea aceasta, din gândul d-sale de traducător: »A căută în Omer miezul fiecărui cuvânt, a l talmăci vers cu vers redând cât se poate mai multe din nuanțele lui și în genere a-i da poezia în graiul nostru pe înțelesul tuturor fără parafrază și fără pedantism«.

I. Duma.

Episcopul Athanasie al Râmnicului și alții. Sfânta episcopie a eparhiei Râmnicului — Noul Severin în trecut și acum, în al XXI-lea an a [l] Domniei Maiestății Sale regelui României Carol I, [cu titlul pe copertă: istoricul eparhiei Râmnicului — Noul Severin, alcătuit în anul jubilar 1906], București, Joseph Göbl, 1906, 1 vol. de CXXXIV + 695 pp. în 8° mare.¹⁾

Episcopia de Râmnic e înființată de Radu-cel-Mare la începutul veacului al XVI-lea. Are dară în urma ei un întins trecut istoric. Expunerea acestui trecut în legăturile lui cu vremile și mai vechi și cu împrejurările de față, din punct de vedere religios-bisericesc, politic și administrativ formează obiectul întinsei serii a episcopului de Râmnic și colaboratorilor lui.

Cartea se compune din două părți bine deosebite, atât ca cuprins cât și ca valoare științifică. Anume, întâi o introducere asupra împrejurărilor politice, religioase și bisericesti din părțile oltenice dela Traian și până azi, — scrisă nu după izvoare ci după lucrările altor istorici. Ce-i dreptul P. S. Sa și-a ales bine conducătorii folosind mai ales rezultatele d-lor Iorga și Onciul și ținându-se aproape peste tot strâns de ele. Apoi expunerea propriu zisă, istorico-administrativă, lucrată aproape totdeauna după izvoare.

Această expunere cuprinde: 1) o cronică a episcopilor de Râmnic, îngrijită ca informație și interesantă ca povestire; 2) o înșirare istorică a clădirilor sacre și profane ale episcopiei și a diferitelor odoare sfinte mai de preț ori de un interes istoric deosebit; 3) vechile proprietăți și metoace ale episcopiei cu privilegiile domnești respective

date în regeste; în legătură cu acest capitol, trei pomelnice episcopesti, pe care sunt însemnate și diferitele daruri făcute de ceice voiau să fie pomeniți; 4) tipografia episcopiei: aici sunt date, firește, și liste de tipăriturile mai însemnate făcute întâi la Govora, apoi în Râmnic; acesta-i unul dintre capitolele cele mai interesante ale cărții; 5) seminarul din Râmnicul-Vâlcei și școlile de cântăreți din eparhie cu istoricul lor dela înființare până azi; 6) un mare capitol despre schiturile și metoacele episcopiei: acest capitol e pentru istorici cel mai prețios din toată cartea, cuprinzând o sumă de inscripții, documente, pomelnice și alte însemnări istorice inedite, referitoare nu numai la istoria diferitelor biserici ori a eparhiei, ci și la istoria politică, economică și socială a ținuturilor oltenice. Cu restul cărții, de natură pur administrativă (cap. 11 Autoritatea eparhială și 12 Parohiile și personalul lor), va avea de sigur mai puțină lume să se ocupe, deși din punct de vedere local-gospodăresc își are și el rostul lui.

O mențiune specială trebuie rezervată ilustrațiilor. Pentru istoricul de artă ca și pentru istoricul cultural e o adevărată bucurie să vadă atâtea reproduceri, dintre care unele chiar foarte reușite, după diferite monumente și obiecte de artă, de a căror existență chiar, altfel numai cu greutate ar fi putut afla. Sunt în această carte unele reproduceri de picturi murale de prin bisericile eparhiei, cari constituie o adevărată revelație. Așa de pildă minunatul chip al lui Constantin Vodă Cărnul și Doamnei Balașa din mănăstirea Jitia (la p. 47), ori chipul episcopilor Antim și Damaschin din mănăstirea Govora (p. 93 și 96), precum și câteva alte reproduceri de catapizeze și antimise.

Sunt, firește, în această carte și lipsuri destule. Astfel, precum am amintit deja, informația e pe alocurea nesatisfăcătoare, regestele de documente și pomelnice sunt scurte și câteodată pripite, se intimpină și o sumă de citate de prisos (astfel acele interminabile repețiri ale unui aeluaș izvor cu titlul întreg), — apoi chiar anume părți din expunere ar fi putut lipsi (de pildă introducerea istorică reia chestii de interes general fără să le poată duce mai departe, autorul nefiind destul de familiarizat — prin izvoare deadreptul — cu ele și răsămându-se pe alți scriitori). În sfârșit lipsa unui indice de nume și lucruri e foarte simțită, iar anume ilustrații sunt de prisos deoarece din pricina stricării clișeului nu se mai înțelege din ele nimic. Autorul făgăduiește însă în prefață că toate lipsurile, atât de ordin istoric-documentar cât și de ordin artistic, vor fi împlinite într'o nouă ediție a cărții.

Această promisiune precum și dragostea pentru știință ce se vede din fiecare pagină a cărții și modestia și discreția cu care se vorbește de lucrurile mai noi (mai ales în comparație cu cartea despre Episcopia »Dunărei de jos« de care e vorba în »Viața Românească« pe Aprilie 1907, p. 156), atrag simpatia cititorilor și atât specialistul cât și profanul nu se poate despărți de carte fără sincere cuvinte de laudă și mulțămire.

V. P.

¹⁾ Vezi Cronica istorică (Studii de istorie bisericească) în »Viața Românească« pe Aprilie 1907, p. 141, alin. 3.

Cronică.

Domnii petrec... În Budapesta, în sgomotoasa capitală a țării noastre, în metropola culturii și a cavalerismului, unde mai deunăzi s'a dus la îndeplinire eroica înfrângere a criminalului Alexandru Vaida, unde cei câțiva deputați naivi se zbuciumă cu furtuna în suflet, în Budapesta, nobila și generoasa cetate de apărare a Românisului, — sunt și Români împăcați cu soarta, Români mulțumiți.

Și sunt fericiți acești Români. În vârtejul caleidoscopic al unui oraș mondial, necunoscând îndemnurile ingrate ale muncii plebeie, ei savurează până în fund cupa amestecată a plăcerilor... Ei sunt ridicați peste judecata comuna a masselor, au dureri și bucurii cari îi deosebesc de mulțime. Plânsul muritorilor de rând stârnește doar o compătimire ironică pe distinsa lor buză de rasă, iar râsul celor mulți e strivit de disprețul lor. Da — dâșii sunt bine crescuți, sunt gentelenii perfecți, știu declară amor pe englezește, cunosc genealogia amănunțită a favoriților pentru derby, posed indispensabile nuanțe nazale în poticniirile lor de românește și au un gest de grandetă spaniolă când aruncă un bilet de bancă pentru a-și exercita filantropia. O, da, — dâșii sunt lumea noastră subțire, nobili și seninii noștri aristocrați... Ei trebuie cinstiți, îndulciți de întreg poporul nostru de iobagi. Toată umilința noastră istorică trebuie să ingenunche la poarta lor. Tot cuvântul lor trebuie primit cu chiote de mulțumire, fiind aceasta singura răsplătă ce poate da prostimea strălucirii superbe a unui blazon.

Înzadar te răsvrătești, dumneata cetitorule, și încrunți din sprâncene. Așa e. Dumneata băiat de popă sau dascăl românesc, sau — ceeace tot una face — de țaran plugar, — dumneata nu ai nici un drept de protestare. D-ta trebuie să te însuflețești numai și să mergi la urnă când e alegere de deputat. D-ta trebuie să răgușești la adunări când cere neamul și să mergi la pușcărie când poruncește paragraful. D-ta trebuie să zimbești qu plecaciune duioasă când generosul aristocrat îți întinde două degete... D-ta trebuie să muncești douăsprezece ceasuri pe zi... Asta-i menirea dumitale!... Să te bucuri de bucătura de pâine care-ți alină foamea vulgară și să-ți aduci aminte totdeauna, că nu ai dreptul nici unei nemulțumiri...

— Ba da. — Ai dreptate, cetitorule. O nemulțumire îndreptățită ai și tu: Bruma ta de mândrie românească se simte jignită de ignoranța stupidă a unor oameni.

Și te întrebi tu cu toată dreptatea: Se poate, ca sentimentul camaraderiei, cavalerismul și echitatea cunoscută a »lumii bune« să nu deie o mai măgulitoare recomandare unui om distins, decât cea lansată de aristocrația maghiară din prilejul unui »bal la Parkklub«, despre domnul Antoniu Moesonyi că e »nepotul cutărui ministru și cel mai nou proprietar de cai în Pesta«.

Supărarea ta e justă, cetitorule! E justă îndeosebi fiindcă recomandarea aristocrației maghiare e lipsită de orice recunoștință creștinească. Și e îndreptățită fiindcă d-ta plebeul ai putea povesti seri întregi despre rostul

ce-l are în sufletul poporului nostru din această țară familia Moesonyi.

Atâta drept ai și d-ta, încolo te rog muncește înainte și nu tulbură cu glasul d-tale prea puțin melodic petrecerile Rotschilzilor de toate categoriile.

*

Fum. Săracul badea Gheorghe Cârțan din Streja-Cârțișoara! Cine nu cunoaște pe cicălitorul cioban cuminte, care s'a plimbat cu căciula de noatin în cap prin cartierul latin și și-a întins cojocul să doarmă lângă columna lui »tata Traian« — ? Cu ochii lui aprinși cari privesc departe el a răzbătut de multeori Europa în lung și în lat căutând să cunoască pe »frații noștri«. După fiecare pribegie se întorcea cu nădejdi în suflet și cu gluga plină de cărți.

Acum i-au mai rămas bietului badea Cârțan numai nădejdiile, pe cari nu le-a putut confiscă procurorul din Brașov. Cârțile s'au dus...

Zilele trecute a venit pela noi. Vechea îndârjire de vitejie a pleoapelor eră muiată de înduioșare când și-a ridicat căciula...

»Ce-i bade Gheorghe?«

»Rău! Mi-au ars Ungurii la Brașov trei cără de cărți adunate în zece ani de zile. Acum hotărât. Nu-mi mai pasă! Tot gândeam să mai pun straje gurii, doar se îmblânzesc și-mi dau cărțile. Acum nu mai tac...«

Era încruntat și amărit de această nedreptate bietul om năpăstuit de cea mai mare lovitură ce poate ajunge pe-un bibliofil.

— »Nu te supără, bade Gheorghe! Fumul cărților arse se ridică la cer, ca al jertfei bine primite, atinge scaunul Mântuitorului și cine știe, bade Gheorghe, cine știe?...«

*

Un turneu de teatru. Cine nu cunoaște mizeriile cu cari trebuie să dea piept un apostol al artei, să citească amintirile dlui Zaharie Bârsan, publicate sub acest titlu în ziarul »Lupta«. E povestea duioasă și tristă a firilor idealiste cari în pornirile lor se izbesc de prostia de toate zilele a marei obște. Stăruința cu care a întimpinat dl Z. Bârsan »indiferența«, sau zicându-i pe nume, nepriceperea publicului nostru față de o adevărată mișcare teatrală — e deamănu numai de îndatinată laudă, ci e de admirat. A colindă oraș de oraș, tu de capul tău, încrezându-te în norocul pribegilor și în tăria de a te împăcă cu toate — e o îndrăzneală nu de toate zilele. Și în fața îndrăznețului trebuie să-ți ridici pălăria atunci când o duce la bun sfârșit. Chiar și pălăriile cari adună bani pentru un fond de teatru s'ar cădea să facă gestul închinării, invitându-l din nou pe dl Bârsan să joace în numele Societății, care de atâția ani de zile se trudește înzadar să-și vadă visul cu ochii.

Amintirile dlui Bârsan sunt din primul turneu. Fiehl de povestire, deși inegal, le dau și o valoare literară, dovedind talentul de povestitor și de observator al d-sale. Unele părți sunt adevărate tablouri culturale, cari pentru viitorii cercetători ai istoriei noastre culturale vor fi un izvor prețios de informație.

Așteptăm cu interes amintirile din turneul al doilea, cari împreună cu alte studii ale dlui Bârsan asupra teatrului, ar putea alcătui un volum așteptat.

Despre turneul ce-l plănuște în cursul verei acesteia vom vorbi cu alt prilej.

*

„**Hermania**“. Contactul nostru cu Sașii a contribuit foarte mult la înaintarea noastră culturală și economică. O putem recunoaște fără nici o rezervă și fără să scădem întru nimic vrednicia poporului nostru. Dela dânsii am învățat să ne întrunim în reuniuni de tot felul, dar n'am ajuns la gradul lor de bunăstare și de disciplină sufletească, precum nici dânsii, cu toate reuniunile lor. n'au reușit să aibă tăria noastră de viață. Viitorul istoric al dezvoltării noastre culturale va constata fără părținare influința binefăcătoare a acestor coloniști vechi asupra vieții noastre.

Prestațiunile corului lor bărbătesc »Hermania« și a orchestrei orășenești de aici din Sibiu, a impus tuturor în interpretarea operei franceze »Mignon«. În această operă pe lângă diletanții Sași a cântat și d-na Veturia Triteanu, care a jucat pe Filina. Dările de seamă ale recenzenților Sași recunosc că reușita splendidă a operei se datorește în mare parte concursului d-nei Triteanu, pe care o numesc »die romanische Nachtigall«. Vocea d-sale de artistă și jocul scenic plin de temperament a întrecut așteptările tuturor. Ariile grele ale seducătoarei femei, au dat prilej d-nei Triteanu să-și dovedească coloratura firească a vocii și toate însușirile de cântăreață născută, care ar cuceri, cu timpul și cu mai multă școală, orice public rafinat în ale muzicii.

Ultima reprezentație a fost un prilej de sărbătoare, implinindu-se a suta dintre reprezentațiile operelor cântate în cursul alor 20 de ani de »Hermania«. Rar mi s'a întâmplat să văd atâtă demnitate la o sărbare. Temperamentul nostru zvăpăiat ar putea trage învățături dela felul de a se manifesta al Sașilor.

Din acest prilej pomenesc și de concertul dlui C. Radulescu, care a avut loc în Gesellschaftshaus în seara de 13 a lunei curente. Societatea săsască a umplut jumătate sala ca să asculte încă odată fermecătoarea voce a d-nei Triteanu.

*

Știri. Literatura franceză a pierdut în timpul din urmă doi scriitori de valoare; două talente cu totul opuse.

În luna lui Aprilie a murit André Theuriet, poetul florilor, al câmpului și al crângului, poetul rustic care cunoștea toate păsărelele, toate floricelele, tot firul de iarbă; poetul optimist, zugravul credincios al firii mărețe; cântărețul fără vâlvă mare dar cu un suflet de poet; iar în luna trecută se stinse Joris Karl Huismans, unul dintre cei mai originali scriitori ai timpului; naturalistul care n'a descris nicicând un peisagiu frumos și n'a vorbit de farmecul florilor nici de cântecul pasărilor; pesimistul sincer și convins care nu vedea în fire decât răul și urâtul.

* Încă un vis aproape de împlinire. În ziua de Sfântul Constantin și Elena s'a pus bază unei »societați pentru

înființarea unei parohii și zidirea unei biserici ortodoxe române în Viena«. Cu prilejul ședinței de constituire s'au și înscris 54 de membri: 5 fondatori (à 1000 de cor.), 14 pe viață (à 100 cor.), 32 ordinari (à 10 cor.) și extraordinari (à 2 cor.). Pictorul Poenaru, cunoscut cetitorilor noștri, a luat asupra sa plăcuta sarcină să picteze biserica. Și așa colonia română din Viena, va avea în curând (în mijlocul său) ridicat altarul dorit, de jertfă pentru Cel de sus, de alinare a durerilor celor de jos, și de curată înfrățire a inimilor românești sub vraja mângâitoare a evangheliei.

* La gimnaziul din Beiuș și la școala de fete de acolo, s'au făcut rugăciuni pentru marele suflet a lui Pavel, s'au rostit cuvinte cu multă căldură despre sprijinul ce trebuie dat țăranimii, și s'a cântat cântece românești străbătând sufletele, și înălțându-le, ca o dovadă, pentru ceice vreau să ne răpească școalele, că trupul să poate ucide, dar sufletul, — sufletul românesc niciodată.

* În 24 Maiu, s'a împlinit anul, de când a apărut întâiul ziar românesc în Basarabia. În răstimpul acesta mulțumită stăruințelor tinere ale bătrânului și harnicului »moldovean« Gavrilă, ziarul »Basarabia« a deșteptat la Românii basarabeni iar dorul de carte românească, așa că astăzi, trei sunt ziarele menite să răspândească lumina binefăcătoare și să readucă la viață un milion și jumătate de Români cari zac sub urgia cnutului și a întunecului rusec.

De curând s'au scos pe românește la Chișinău Psaltirea. Și tot acolo la seminarul rusesc s'a câștigat o catedră de limba română. Profesor: Constantinescu, om cu carte și om de inimă.

Dau zorii vremurilor mai bune.

* Fără multă vorbă înregistrăm și noi știrea lansată de ziarele noastre despre pedeapsa de 15 zile închisoare ce s'a croit editorului nostru pentru publicarea unui articol istoric asupra lui Al. Papiu-Ilarian. — Cu sială cuvenită anunțăm că zilele trecute au fost citați la căpitanul poliției din Sibiu dñii Octavian Goga și Dr. Ion Lupaș pentru a se asculta în chestia încredințării unor articole publicate în revista »Țara noastră«. Neavând cauțiune politică revista noastră, comentarul îl păstrăm în suflet.

Aviz.

Aducem la cunoștința on. noștri abonați că Scoarțele Luceafărului împodobite cu motive de țesături și cusături românești, în colorii, sunt gata.

Abonaților cari le-au comandat, li s'au trimis recomandat. Dacă vre-unul nu le-a primit, rugăm să ni le reclame în timpul cel mai scurt.

Scoarțe se pot comanda pe toți anii — cu excepțiunea anului I — cu prețul de 2 cor. fiecare scoarță, expediată franco.

Adm. „Luceafărului“.

Redactor: OCT. C. TĂSLĂUANU.

Cumpărați numărul jubilar Carol I. Prețul 1 cor. 10 bani.